

CHALMERS

Tryggt torg

En rapport om trygghetsgestaltning av Friskväderstorget
Examensarbete inom högskoleingenjörsprogrammet Byggingenjör

MALIN RÖNNERHAG
EMELIE LORENSSON

Institutionen för Arkitektur
Avdelning Byggnadsdesign
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg, Sverige 2017

Tryggt torg

En rapport om trygghetsgestaltning av Friskväderstorget

EMELIE LORENSSON, MALIN RÖNNERHAG

Avdelning Byggnadsdesign
Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg 2017

Secure square

A report on how spatial planning can increase the sense of security at
Friskvåderstorget

EMELIE LORENSSON, 1991 (FÖR CPL)

MALIN RÖNNERHAG, 1991 (FÖR CPL)

© EMELIE LORENSSON

© MALIN RÖNNERHAG

Division Building design

Department of Architecture

Chalmers University of Technology

SE-412 96 Göteborg

Sweden

Telephone + 46 (0)31-772 1000

Omslag:

Friskvåderstorget

Chalmers

Göteborg, Sweden 2017

Sammandrag

Studien syftar till att undersöka hur den fysiska planeringen kan öka den upplevda tryggheten på Friskvåderstorget i Norra Biskopsgården, då det i dagsläget upplevs som otryggt och eftersatt. Arbetet utfördes i form av en fallstudie samt genom en platsanalys av torget. Materialinsamling från workshops, intervjuer och observationer användes för att jämföra med redan beprövade teorier och myndighetsrapporter. Dessa jämförelser utfördes för att belysa de brister som fanns i den fysiska miljön på Friskvåderstorget ur ett trygghetsperspektiv. Då siktlinjer, ljussättning och besöksvariation belystes i litteraturen som tre viktiga aspekter i det trygghetsskapande arbetet valdes dessa som huvudfokus vid granskningen av torget. Genom arbetet framgick ett samband mellan den upplevda tryggheten och den fysiska miljön och otrygga platser pekades ut av de boende. Studien visade också att ljussättning och fria siktlinjer är sekundära anledningar till otryggheten och att känslan främst beror på svårigheter i att få en blandning av människor att besöka platsen i kombination med bristfälligt underhåll. Det uppdagades att gränserna var otydliga för vart underhållsansvaret byts mellan de olika aktörer som är verksamma på torget. I samband med underhållsfrågan blir teorin *Broken Windows* en viktig del i rapporten då den visar på hur bristfälligt underhåll påverkar trygghetsupplevelsen. En diskussion förs också om hur mediebilderna av torget påverkar tryggheten på platsen samt otydligheten mellan aktörerna i underhållsfrågan. Slutligen rekommenderas eventuella gestaltningsåtgärder för Friskvåderstorget som till stor del utgår från att skapa naturliga mötesplatser för de boende samt underhållsproblematiken.

Nyckelord: otrygghet, Broken Windows, gestaltning, Friskvåderstorget, fysisk miljö, social hållbarhet, social kontroll, underhåll, mötesplatser, stadsplanering

Abstract

The paper aims to investigate how the spatial planning can increase the sense of security at Friskvåderstorgen situated in Norra Hisingen, which is perceived as insecure and neglected. The report was executed as a case study as well as a site analysis of the square. Workshops, interviews and observations were used to collect data which later were analyzed with scientific theories and government reports to study what flaws in the spatial planning could be discerned from security point of view. Through the literature it emerged that sightline, lighting and a variation of visitors were important aspects to create secure places and were therefore chosen to be the main focus of the casestudie. A connection between the perceived feeling of security and the spatial planning appeared throughout the study. Specific places on the square with a low sense of security were pointed out by residents in the area.

The study showed that lighting and sightlines are secondary reasons for Friskvåderstorget to be perceived as insecure. Primary causes are a limited variation of visitors in combination with the insufficiency of maintenance. It was discovered that there are unclear responsibility boundaries between the various maintenance actors operating on the square. In connection with the maintenance issue, the *Broken Windows* theory becomes an important part of the study considering it shows how the perceived feeling of security are affected by insufficient maintenance. A concluding discussion is held about the ambiguity surrounding the maintenance responsibility and how the perceived security on Friskvåderstorget is affected by the way media portrays it. Finally recommendations on the spatial design at the square, primarily focusing on the maintenance issue and how to create natural venues, will be suggested.

Keywords: insecurity, conformation, Friskvåderstorget, physical environment, social sustainability, social control, spatial planning, maintenance, Broken Windows

Förord

Vi har många personer att tacka för bidragen kunskap och erfarenhet och vilka har gjort vårt arbete möjligt.Handledare från Chalmers, Charlotta Thodelius, vill vi tacka för god vägledning genom processen med rapporten och för att hon bidragit med många värdefulla tips. Vår mentor på Göteborgs Stad, Carl Blixt, vill vi tacka för hjälp att utveckla vår grundidé och för bidragen kunskap om Friskvåderstorget.

Vi vill också tacka:

Pappgruppen

Trygghetsvolontärerna

Lovisa Trell

Thomas Pettersson

Innehållsförteckning

Sammandrag	I
Abstract.....	II
Förord	III
Innehållsförteckning	IV
1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund	2
1.1.1 Syfte.....	2
1.1.2 Frågeställning	2
1.1.3 Mål.....	2
1.1.4 Avgränsning	3
1.1.5 Definitioner.....	4
2. Teori och tidigare forskning	5
2.1 Känslan trygghet.....	5
2.2 Trygghet i sitt närområde	6
2.2.1 Områdets identitet och gränstydlighet.....	6
2.2.2 Tydliga entréer.....	7
2.2.3 Fotgängarens trygghetsperspektiv	7
2.3 Trygghet i det offentliga stadsrummet.....	8
2.3.1 Skötsel av stadsrummet får besöksantalet att öka	8
2.3.2 Besöksvariation och folkrika platser	9
2.3.3 Fria siktlinjer med välplanerad vegetation ökar tryggheten	9
2.3.4 Ljussättning efter mörkrets inbrott	10
2.4 Torgets roll i det offentliga rummet	11
2.4.1 Parkering.....	12
2.4.2 Detaljutformning	12
3. Metod och process.....	14
3.1 Design och analys.....	14
3.1.1 Fallstudie	14
3.1.2 Platsanalys	14
3.2 Materialinsamling och urval.....	15
3.2.1 Observation av platsen	15
3.2.2 Workshop med boende i området.....	15
3.2.3 Intervju	16
4. Resultat från analys	18
4.1 Presentation av torget	18
4.1.2 Ombyggnationen 2011	20
4.1.3 Olika aktörer.....	21
4.2 Trygghetsupplevelsen.....	21
4.2.2 Homogena grupperingar bidrar till en ovälkomnande känsla	25
4.2.3 Underhåll och städning.....	26
4.3 Trygghetsgestaltning	28
4.3.1 Uteserveringar och sittplatser	28
4.3.2 Lekplatsen.....	28
4.3.3 Runt Willyshuset	29
4.3.4 Skrapan.....	30
4.3.5 Parkeringen.....	30
4.3.6 Sträckan mellan spårvagnshållplatsen och torgentrén.....	31
5. Diskussion/Slutsats.....	32
5.1 Friskvåderstorgets uttryck och utformning	32
5.1.1 Konkreta förslag på utveckling av torget	32

5.1.2 Att skapa mötesplatser mellan olika åldrar.....	35
5.3 Mediebilden försvårar integrationen	36
5.4 Avslutande kommentar och vidare forskning.....	37
6. Referenser	39
6.1 Litteratur	39
6.2 Elektroniska källor.....	39

1. Inledning

Stadsdelen Västra Hisingen är indelat i nio delområden som skiljer sig markant sinsemellan. Dessa är Arendal, Björlanda, Hjuvik, Jättesten, Länsmansgården, Nolered, Svartedalen, samt Södra- & Norra Biskopsgården. I det lokala utvecklingsprogrammet (LUP) för Västra Hisingen beskrivs att segregationen inom Västra Hisingen kan jämföras med de skillnader som finns i hela Göteborgs Stad (Andersson, Persson, Åkeson och Rönnqvist, 2015). En bild som bekräftas när statistik om inkomst, arbetslöshet och utbildning studeras (Göteborgs Stad, 2016). Bostadsbeståndet i området skiljer sig åt då endel har endast småhus och villaområden medan Norra Biskopsgården är ett urbant område med nästan bara hyresrätter.

Trångboddheten i Norra Biskopsgården är ett problem (Wistrand et al., 2011). Att byta bostad inom samma område när familjen växer anses mycket problematiskt på grund av svårigheter att betala hyran för större lägenhet men också bristen på bostäder. Detta resulterar i att flera familjer är trångbodda. Samtidigt finns en problematik som handlar om att de som ökat sina inkomster söker sig till kringliggande kommuner för ny bostad. De nya hyresgästerna som ersätter dem utflyttade har ofta svag ekonomisk situation då de inte hunnit etablera sig i det svenska samhället än (pers. kommunikation, Carl Blixt, 2017-05-11). Det finns alltså en svårighet att få människor att bo kvar i Norra Biskopsgården då många ser området som en startsträcka. Den ekonomiska situationen i området blir på så vis svår att förbättra. Trångboddheten leder till att många barn och ungdomar inte har möjlighet att vistas hemma under dagtid utan endast kommer hem för att sova. Många av dessa människor söker sig därför utanför hemmet för att hitta nya mötesplatser såsom torg och kringliggande omgivning. Att skapa trygga miljöer i närområdet blir därför en central del i detta sammanhang för att fånga upp dessa grupper av människor som inte kan utnyttja sina hem under dagtid och efter skolan. Ett tryggt område är också viktigt för att alla de människor som dagligen passerar områdets gator skall kunna göra det utan att känna oro och osäkerhet.

För att en offentlig plats skall kännas attraktiv och integreras i den övriga staden krävs att den upplevs trygg av dess besökare (Wistrand et al., 2011). Om upplevd trygghet för hela området analyseras sticker inte Västra Hisingen som stadsdel ut speciellt mycket. Studeras de olika delområdena för sig finns dock tydliga skillnader mellan dem och Norra Biskopsgården är ett av de områden där arbetslösheten är hög, inkomsterna låga och där otryggheten är ett stort problem (Bostadsbolaget, 2016). Norra Biskopsgården som är beläget på Västra Hisingen, är i dagsläget en sådan plats som många inte besöker utan att ha ett ärende på platsen (pers. kommunikation, Carl Blixt, dec. 2016). En stor anledning till detta är att det offentliga rummet upplevs som otryggt menar Carl Blixt. Det har till och med sträckt sig så långt att boende i området ibland undviker att delta i aktiviteter för att slippa röra sig på dessa platser (Göteborgs Stad, 2014).

Den fysiska miljön kan påverka hur en plats upplevs och därmed hur den kommer att användas av människor (Wistrand et al., 2011). Platser som känns skräpiga och nedgångna är något som också påverkar trygghetskänslan negativt för användarna (Coles & Kellings, 1996). Detta betyder att skötsel och underhåll av utomhusmiljöer har stor betydelse för vad besökarna får för intryck och upplevelse av platsen.

1.1. Bakgrund

I media framställs ofta otrygga platser såsom Friskväderstorget i Norra Biskopsgården, som en grogrund för kriminalitet. Detta skapar problem då det är denna negativa bild som människor i övriga staden får se och som ofta leder till att många undviker dessa platser. Enligt en analys av Norra Biskopsgården som utfördes på uppdrag av Göteborgs stads bostadsbolag visar det sig att Friskväderstorget associeras med ord som: nedgången, osäkert och skräpigt (Götestam et al., 2016). Det hölls också en workshop vid detta tillfälle där de boende, på en karta av området, fick markera de platser de upplever som otrygga. Då uppdagades också att Friskväderstorget med 34% av markeringarna var den plats i Norra biskopsgården där deltagarna kände sig minst trygga. En otrygg plats blir generellt en plats som många undviker vilket ger de kriminella gängen spelrum då de blir möjligt för dem att driva sin verksamhet utan att bli upptäckta av andra människor, vilket exemplifieras på Friskväderstorget (Polismyndigheten 2005, B2.5; Pers. kommunikation, Carl Blixt, 2017). Kriminalitetsproblemet på Friskväderstorget förstärks ytterligare av att många ungdomar är tvungna att vistas där på grund av trångboddheten och därmed är lätta att värva för de kriminella gängen. Detta i kombination med att Friskväderstorget i dagsläget saknar ett egentligt syfte gör att den av många upplevs som en otrygg plats att vistas på

Enligt Västra Hisingens LUP för Norra Biskopsgården lyfts även det faktum att Friskväderstorget saknar en samlad identitet (Andersson et al., 2015). De menar att många kulturer samsas på samma lilla yta och tillsammans bör de skapa en samlad och tydlig identitet för platsen. Detta är något som även Carl Blixt påpekar i samtal.

Vuxna människor på gatorna är något som efterfrågas av ungdomarna i Biskopsgården. Thomas Pettersson, kommissarie i Västra Götaland menar att fler vuxna på gatorna stärker den sociala kontrollen vilket förebygger kriminalitet (Pers. kommunikation, 2017-05-18). Avsaknad av detta gör att de boende undviker dessa platser och ungdomarna blir på så sätt ännu mer utsatta. Områden som upplevs otrygga gör också att människor från kringliggande områden inte väljer att besöka dessa platser. Detta förhindrar integration mellan människor från olika stadsdelar, vilket är en byggsten i skapandet av trygga miljöer (Wistrand et al., 2011). En offentlig plats som används av många och som är väl integrerad i den övriga staden upplevs ofta tryggare än en folktom plats som inte är sammansmält med kringliggande områden.

1.1.1 Syfte

Rapportens syfte är att redogöra hur Friskväderstorgets fysiska miljö kan förändras utifrån tre trygghetsskapande åtgärder; siktlinjer, belysning och besöksvariation. Genom att utveckla torget till en tryggare plats med en mer inbjudande utformning och struktur kan platsen upplevas som tryggare och mer attraktiv.

1.1.2 Frågeställning

- Vilka platser på Friskväderstorget upplevs som otrygga och varför?
- Vilka åtgärder i den fysiska miljön kan minska känslan av otrygghet?

1.1.3 Mål

Målet med studien är att utreda hur Friskväderstorget med närområde förhåller sig till tre trygghetsskapande punkter. Dessa är siktlinjer, belysning samt besöksvariation och arbetet skall ge förslag på eventuella åtgärder för att uppnå dessa. Detta för att skapa en tryggare mötesplats för besökande samt de boende i området.

1.1.4 Avgränsning

Fokus kommer att ligga på gruppen av människor som bor i Norra Biskopsgården och deras upplevelse av trygghet på torget. Rapporten utgår från Boverkets sex trygghetsskapande punkter som beskrivs i rapporten "Plats för trygghet" och kommer fokusera på tre av dem samt se över hur torget förhåller sig till dessa.

Vi är medvetna om att kriminalitet starkt påverkar den upplevda tryggheten på torget. Denna rapport kommer dock ej att fokusera på detta då rapporten är avgränsad att behandla trygghetsaspekten och ej brottslighet. Vi är också medvetna om att brottsförebyggande ingrepp i den fysiska miljön kan komma i konflikt med det trygghetsskapande arbetet. Denna studie kommer fokusera på det trygghetsskapande arbetet oberoende av hur säkerhetsarbetet ser ut. Det finns fler frågor som berör tryggheten på offentliga platser, som till exempel tillgänglighet, men rapporten fokuserar på ett generellt trygghetsskapande arbete. Trygghet upplevs olika från person till person. Kvinnor känner sig oftare otryggare än män, unga och äldre känner sig oftare otryggare än medelålders och så vidare. Detta arbete kommer inte att lägga vikten på skillnaderna mellan dessa grupper utan fokusera på de boende i området som en grupp.

I arbetet avses med Friskvåderstorget den yta som är markerad i bilden nedan och innefattar själva torgytan, parkeringen samt entéer till både torget och bostadshuset.

Figur 1. Flygfoto över Friskvåderstorget, röd markering avser geografisk avgränsning (Eniro.se, 2017-05-10)

1.1.5 Definitioner

Rapporten kommer att innehålla begrepp som Offentliga-, halvoffentlig-, halvprivata- och privata rum. När uttrycket **offentliga rummet** används menas den yta som i bebyggd miljö är tillgänglig för allmänheten och i denna rapport endast utemiljöer exempelvis torg och parker (Boverket, 1998). Inom samhällsplanering talas det även om **halvoffentliga** rum som är utrymmen som har flera ägare men är öppen att användas av alla. Exempel på halvoffentliga rum är enligt Boverket parkeringsplatser och gångvägar. Motsatsen till detta är det **privata** och det **halvprivata** rummet där det privata utgörs av exempelvis bostäder medan det halvprivata syftar till trapphus och gemensamma gårdar.

Med **fysisk miljö** menas i rapporten allt det som finns runt omkring en, exempelvis byggnader, mark och natur. Det människan har skapat och det som finns där naturligt. Alla objekt som omger oss när vi befinner oss på en plats.

Social hållbarhet är ett begrepp som egentligen saknar korrekt definition men begreppet handlar om att skapa ett samhälle där alla människor respekteras och får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Detta innebär att det måste läggas mycket arbete med integration, trygghet, tillgänglighet, jämställdhet, folkhälsa, livskvalitet, kultur, mångfald med mera. Det som är mest relevant i denna rapport är delen som handlar om trygghet.

Med begreppet **besöksvariation** avser vi blandningen av människor som tillhör olika grupper i samhället som exempelvis åldrar, etnicitet och kulturer och som besöker platsen.

Social kontroll nämns ett flertal gånger i rapporten och med detta menas det som styr hur människor beter sig i samhället och sociala sammanhang såsom normer, regler och värderingar. Man brukar skilja på formell och informell social kontroll och i rapporten *Brott, bebyggelse och planering* framtagen av Boverket beskrivs skillnaderna såhär: ”Den formella kontrollen utövas av personer anställda för ändamålet, som vakter och poliser, medan den informella sociala kontrollen utövas av folk i allmänhet, exempelvis de som bor i grannskapet.” (Boverket, 1998, s. 57). Det är den informella kontrollen som man delvis kan stärka med hjälp av platsens utformning och som kommer tas upp i den här rapporten.

Med begreppet **Homogen grupp** menas en likartad grupp där individerna eller undergrupperna har något gemensamt som exempelvis kön, ålder eller kultur.

2. Teori och tidigare forskning

För att få en djupare förståelse i hur fysisk planering påverkar trygghetskänslan på olika platser har utvalda texter studerats. Litteratur, forskningsresultat samt rapporter hos myndigheter har granskats för att få olika synvinklar i problematiken samt för att få en bredare förståelse av ämnet. Detta ger rapporten en introduktion i hur trygghetsfrågor behandlas och bearbetas i olika miljöer inom arkitekturen. Studien visar problematiken med trygghetsfrågor och komplexiteten att skapa miljöer som upplevs trygga av alla människor. Den visar även vilka utformningsmässiga nycklar som finns för att öka tryggheten på en plats. Målet med litteraturstudien är att få ett underlag för den egna analysen av Friskvåderstorget samt att presentera problematiken för läsaren.

Myndighetsrapporter som studeras kommer från statliga myndigheter såsom Boverket och Polismyndigheten, vilka valdes på grund av deras höga sakkunnighet och expertis. Det kan möjligtvis ifrågasättas om texterna blivit politiskt färgade i och med att dessa myndigheter är statliga verksamheter. Stadsmiljörådet som tillsatts av regeringen används som källa i rapporten och kan också de ifrågasättas politiskt. Dessa personer tillsattes dock på grund av sin expertis inom ämnet och utgör därmed en tillförlitlig källa i sammanhanget. Forskningsunderlaget som granskats kommer från Listerborn samt Coles och Kelling. Dessa texter är granskade innan publicering vilket betyder att dess vetenskaplighet är hög och därmed tillförlitlig.

I detta kapitel kommer det redogöras för komplexiteten hos begreppet trygghet och hur det relaterar till den fysiska miljön i stadsrummet.

2.1 Känslan trygghet

I nationalencyklopedin definieras begreppet trygghet som *”fri från oroande eller hotande inslag om företeelse som utgör en del av människans omgivning”* (Nationalencyklopedin, 2017). Trygghet är en känsla, vilket betyder att den är knuten till en mängd olika aspekter. Uppkomsten av känslan skiljer sig mellan varje människa vilket gör den mycket svår att definiera. Den är dock ofta knuten till specifika platser (Boverket 2010). I boken Tryggare stad (Listerborn, 2005), identifieras tre uppdelningar av vår upplevelse av otrygghet i stadsrummet vilka lyder; fysiska rummet som definieras som hur staden är uppbyggd och gestaltad, mentala rummet som syftar till våra egna upplevelser och erfarenheter som vi bär med oss och sociala rummet som handlar om människors samspel med varandra samt relationer mellan olika grupper och individer. Att en del platser kan kännas otrygga beror alltså delvis enligt Listerborn på den fysiska miljön. Detta är något vi faktiskt kan förändra och därmed kan vi också påverka upplevelsen av platsen till det bättre. Enligt Boverket (2010) finns det några gemensamma faktorer som kännetecknar platser som upplevs som trygga. Dessa platser kännetecknas som:

- Överblickbara
- Integrerad - att det finns kontakt med omgivningen
- Befolkad
- Lätt att orientera sig på (belysning)
- Det finns en blandning av vägar och bebyggelse
- Platsen är välskött.

Dessa faktorer är något vi kan skapa i stadsrummet med ingrepp i den fysiska miljön och på så sätt skapa en tryggare stad.

2.2 Trygghet i sitt närområde

Alla människor har rätt att få känna sig trygga i sin omgivning oavsett om man bor i ett villaområde eller i förorten, om man rör sig i centrum eller förstaden. Detta är en rättighet enligt Boverket(2010). Rädsla och känslan av otrygghet skall inte vara ett hinder för att gå ut varken dag som natt. Detta är dock inte alltid möjligt att uppnå fullt ut då orsaken till känslan inte alltid har sina rötter i den fysiska miljön. En del åtgärder och ingrepp kan dock göras i bebyggelsen för att närmiljön ska bli tryggare och mer välfungerande för de boende.

Olika områden har sina unika förutsättningar med olika utformning och struktur (Boverket, 2010). Detta gör att de otrygga faktorerna skiljer sig åt mellan dessa platser och detta bör tas i beaktande vid planering av trygghetsskapande åtgärder i det fysiska rummet. En helt öppen plats kan ibland upplevas otrygg och känslan av att vara liten i sammanhanget kan kännas obehaglig. Samtidigt kan öppna ytor också upplevas som trygga då siktlinjerna är fria och ingen kan gömma sig bakom något på platsen. Utformningen i trygghetsperspektiv kan därför variera betydligt mellan olika platser och sammanhang.

I boken *Stadsdelens vardagsrum* (Nyström, 2000, s. 24) finns ett citat från Storstadsutredningen (1989) som lyder:

“Med kvaliteter i boendemiljön räknas då förstås inte bara bostaden och dess omedelbara närmiljö utan också de kvaliteter i den vidare omgivningen som hänför sig till utbudet av kultur, högre utbildning och rekreation... Bostadsområden med en stark överrepresentation av resurssvaga personer utmärks av en miljö där de boende är missnöjda med framförallt skötseln och förvaltningen av området, missnöjda med den sociala sammansättningen och missnöjda med den byggda miljöns utformning.”

Detta indikerar på att fokus borde läggas på resurssvaga områden såsom Norra Biskopsgården där medelinkomsten hos invånarna ligger på 151 tkr vilket är betydligt lägre än hela Göteborg där den ligger på 284 tkr (Göteborgs Stad, 2016). Dessa områden är också samma områden som ofta anses som otrygga vilket visar att skötsel, miljöns utformning samt social sammansättning har stor betydelse för den upplevda tryggheten på en plats.

2.2.1 Områdets identitet och gränstydlighet

En plats identitet spelar en stor roll för den upplevda tryggheten (Boverket, 2010). Att ta vara på kulturella inslag och platsens historia blir därför centralt i stadsplaneringen. Det är viktigt att människor oavsett kön, etnicitet eller ålder kan identifiera sig med platsen de bor på eller besöker vilket betyder att man bör bjuda in de boende eller på annat sätt involvera dem till dialog vid ombyggnation. Att bygga upp ett stadsrum som är anpassad till sin användning och funktion skall eftersträvas och beaktas i planeringen. För att få människor att använda sitt stadsrum behöver den fysiska miljön alltså anpassas efter dess rörelsemönster och önskemål. Genom att sedan studera hur välbesökt och uppskattad platsen är av invånare och andra samhällsaktörer blir detta mätbart och tydligt hur väl detta lyckats (Statens konstråd, 2013) men för att människor skall känna sig välkomna på platsen bör även andra aspekter tas i anspråk såsom gränser mellan gårdar och torg.

Enligt (Polismyndigheten 2005, B2.6) är det viktigt att skilja på privat- halvprivat halvoffentligt och offentligt mark i stadsrummet. För att visa vilka ytor som hör till vilken kategori behöver de avgränsas. Om en plats skall anses som gårdsyta tillhörande ett flerbostadshus det vill säga som halvprivat mark måste fastighetsägaren med en tydlig utformning visa att gården är enskilt område. Annars kan tveksamheter uppstå och störa ordningen. Hur dessa ytor avgränsas är platsberoende och det viktiga är att inga tveksamheter uppstår. Definitionen av området som är privat, halvprivat, halvoffentligt eller offentligt avgör vad brukaren har tillåtelse att göra på platsen och vilka konsekvenser som kan uppstå. Detta även i lagens mening.

Polismyndigheten(2005, B2.6) anser att genom att skapa platser, offentliga som privata, som blir personliga för de boende i området ökar ansvarstagandet och likaså viljan att agera vid olämpligt handlande. Känslan av tillhörighet får positiva följder för den informella sociala kontrollen av platsen vilket motverkar exempelvis nedskräpning och skadegörelse. Polismyndigheten menar att det på platser med god social sammanhållning förhållandevis sker färre brott än på socialt splittrade platser, då alla samverkar för att skapa en trevlig miljö. Utformningen samt indelningen av staden blir en betydande faktor för att dessa mindre grupper skall uppstå och detta visar ytterligare på hur fysisk planering kan påverka de sociala aspekterna indirekt för att få människor att bry sig om platsen.

2.2.2 Tydliga entréer

Tydliga huvudentréer in till områden eller platser är viktigt för att det skall kännas inbjudande och tryggt (Boverket, 2010). Det är lika viktigt i bostadsområden som på torg och i parker. Det är också viktigt att ställa sig frågan vad första intrycket av platsen eller området blir när man anländer med olika transportmedel alternativt till fots. Intrycket blir olika beroende på om exempelvis hållplatser till kollektivtrafik ligger vid huvudingång eller bakdörr och om parkeringen ligger långt från huvudentréen eller precis i utkanten av området. Tydliga entréer till enskilda trapphus är lika viktigt som huvudentréen in till ett område. I vissa fall ligger dessa i direkt anslutning till exempelvis torg eller offentliga platser vilket kan skapa konflikter i gränser mellan privat och offentlig mark. Dessa gränser bör i tveksamma fall förtydligas med markeringar som exempelvis bänkar och blomkrukor eller plattläggning och låga murar. Boverket menar att det är viktigt att lägga energi och omsorg på entréerna under planeringsstadiet då det på så vis kan betona att de boende är viktiga. Skyltar för husnumrering samt belysning runt trappuppgångar får ingången att kännas mer välkomnande och lättillgänglig. Dessa bör också vara anpassade för att detta ska uppfyllas alla årstider samt alla tider på dygnet.

2.2.3 Fotgängarens trygghetsperspektiv

För att en stadsdel skall fungera och att människor skall kunna ta sig till och från aktiviteter behöver de känna sig trygga på vägen till och från aktiviteten. Enligt Göteborgs stads trygghetsrapport, Rapport 1 (2014) avstår ca 42 % av alla kvinnor i åldern 16-84 år på Västra Hisingen från aktiviteter då de upplever att det känns otryggt att ta sig från hemmet till denna aktivitet. Viktigt att poängtera med dessa siffror är att detta gäller för hela Västra Hisingen där statistiken varierar från låga siffror i vissa områden till mycket höga i andra.

Att röra sig till fots är den förflyttningsmetod som upplevs mest osäker enligt Boverket (2010). Detta beror på att fly till fots går betydligt mycket långsammare än att exempelvis cykla vilket gör att en fotgängare känner sig mer utsatt. Känslan när man möter någon på gatan skiljer sig dock stort mellan kvinnor och män vilket förmodligen

grundar sig i att kvinnor fysiskt och psykiskt historiskt försatts i underläge. Kvinnor skapar ofta strategier för att undvika hotfulla situationer och byter exempelvis ofta sida på gatan när de passerar en man medan män mer sällan upplever denna typ av oro. Denna avsaknad av trygghet och frihet att röra sig i ett område skapar komplicerade livssituationer för de boende där de måste anpassa sig efter sina rädslor. Detta visar vikten i att känna sig trygg i sitt närområde.

2.3 Trygghet i det offentliga stadsrummet

Blandstad är något som stärker trygghetskänslan enligt Boverket (2010). De menar att bostäder som blandas med andra typer av anläggningar eller servicefunktioner skapar ett flöde av människor som gör att trygghetskänslan ökar. Detta nämns även i rapporten Bo tryggt (2005) som menar att renodlade stadsdelar ofta saknar aktivitet över hela dygnet. I rena bostadsområden är det ofta relativt folktomt dagtid medan industriområden och handelsstråk är öde nattetid.

Många faktorer påverkar trygghetskänslan på offentliga platser. Hur välskött området är, vart vegetation placeras, hur stark identitet platsen har, hur mycket folk som använder platsen och vilka typer av byggnader som finns runt omkring. Att gång- och cykelstråk naturligt passerar platsen får det att kännas mer välbesökt vilket påverkar besöksantalet positivt (Boverket, 2010). Att integrera platsen i det övriga stadsrummet är också en viktig del i trygghetskapandet av offentliga platser men framför allt handlar det om att få medborgarna att utnyttja och använda sin stad så ofta och mycket som möjligt (Listerborn, 2005). Platsen bör även locka människor med olika livsstilar och intressen för att skapa rörelse och mångfald.

Om människor inte upplever att stadens offentliga rum känns tryggt utan känner sig rädda för brottslighet när de vistas där skapas en barriär mellan dem och det offentliga stadsrummet (Boverket, 1998). Denna barriär hindrar dem från att delta i stadslivet och dess aktiviteter vilket är mycket negativt för en stad. Enligt Boverket (1998) minskar den informella sociala kontrollen när få människor utnyttjar en stads offentliga rum och detta menar de i sig motverkar ett gott stadsliv. Att den sociala kontrollen minskar innebär i praktiken att de underförstådda reglerna hos individer som exempelvis normer, vett och etikett kommer att sluta följas. Detta leder till ett mer slappt beteende hos individerna och nedskräpning och klotter får platsen att gå in i en negativ trend där platsen känns bortglömd och osäker. Detta styrks även i teorin *Broken Window*, (Kelling & Coles, 1996). Vikten av att bygga trygghet i de offentliga rummet blir alltså avgörande för om det används eller ej.

2.3.1 Skötsel av stadsrummet får besöksantalet att öka

I trygghetsperspektiv är det viktigt att det syns att någon bryr sig om platsen, att den är välskött och bjuder in besökaren till att ta del av den. Upplevd trygghet är enligt Kelling och Coles (1996) teori, *Broken Windows*, starkt förknippat med hur välskött och omhändertagen platsen är. Detta är därför extra viktigt att ta hänsyn till för de som förvaltar våra offentliga platser (Boverket, 2010). Torg och andra offentliga platser vill vi associera med positiva känslor och bör därför vara vackra att se på när vi cyklar eller promenerar förbi. Att stadsrummet är trivsamt och tilltalande kan enligt Boverket (2010) även generera fler besökare vilket också ger en positiv effekt för trygghetskänslan på platsen.

Att sköta och ta hand om våra stadsrum är alltså en tungt vägande del i trygghetsarbetet enligt Kelling & Coles (1996). De menar att ett eftersatt och vanvårdat område indikerar att ingen bryr sig och detta menar de leder till att brottsligheten ökar och därmed känns det mindre tryggt i området. Klotter och krossade rutor är vanligt förekommande i otrygga områden och teorin syftar till att om en ruta krossas och reparationen inte sker inom rimlig tid kommer det signalera att ingen bryr sig vilket leder till att fler rutor i byggnaden krossas och en negativ spiral påbörjas. Med den negativa spiralen menar de att detta leder till att få människor väljer att besöka eller passera dessa platser då de ser skrämmande ut, vilket gör det ännu mer attraktivt för till exempel kriminella gäng samlas där på grund av att de blir ensamma. Detta leder till att endast en grupp människor kommer använda platsen vilket kan verka avskräckande i sig för andra besökare.

2.3.2 Besöksvariation och folkrika platser

Att känna sig sedd och att själv se har stor betydelse för hur trygg man känner sig på en plats (Boverket, 2010). Att passera ett bostadshus med många fönster ut mot trottoaren sker ofta mer obekymrat än att promenera i ett industriområde med nedsläckta lokaler. Hur många ögon som har möjlighet att se dig påverkar på så vis oroskänslan. Ögon kan också vara i form av passerande människor och personer som på något sätt befinner sig på platsen. Rörelse är blir därför en viktig faktor i skapandet av offentliga rum och enligt rapporten Bo Tryggt (Polismyndigheten, 2005, B-5) finns det tre viktiga egenskaper inom besöksvariation som bör uppfyllas, vilka lyder;

- Exploateringstalet, som påverkar själva mängden människor i en stadsdel,
- Funktionsblandningen, som påverkar spridningen av människor över dygnets timmar
- Den rumsliga uppbyggnaden som påverkar spridningen i rummet

En spridning av aktivitet över hela dygnet på platsen är alltså något som påverkar trygghetsupplevelsen starkt (Polismyndigheten, 2005, B-5). De nämner att där det finns mycket människor finns också många ögon som har möjlighet att se dig om något skulle inträffa. Att gå igenom ett område med mycket människor men där gruppen är homogen känns dock också otryggt om du inte tillhör den specifika gruppen. Liksom att passera en plats som är helt folktom. I homogena områden upplever ofta personer som kommer utifrån sig som avvikare vilket ofta också är påtagligt för den homogena grupp som befinner sig på platsen (Listerborn, 2005). Listerborn anser vidare att den avvikande personen i en homogen grupp ofta känner sig otrygg och områden bör därför gestaltas för att undvika att homogena områden skapas. Det behövs inte bara ett stort antal människor i stadsrummen, utan även en variation av personer. Att locka olika grupper av människor till området är en viktig faktor som bör eftersträvas vid stadsplanering (Boverket, 2010).

2.3.3 Fria siktlinjer med välplanerad vegetation ökar tryggheten

Det finns flera förhållanden som behöver sammanfalla för att människor skall känna sig trygga i stadsrummet och vilja besöka det. Platsen bör vara vackert utformad och väl omhändertagen, ha en tydlig identitet och syfte, att många ögon från byggnader ser dig, rörelse av människor och blandning av människor. Det fler avgörande aspekter som är beroende av att vi med våra ögon kan uppfatta miljön runt omkring oss och en av dem är sikten. Sikten måste vara tillräckligt bra och objekt bör därför inte placeras i våra siktlinjer. Detta kan skapa skymda platser som kan verka skrämmande när sikten är

begränsad och det blivit svårt att se vad som finns bakom. Hur arbetet med siktlinjer går till presenteras i kommande kapitel.

En felaktig utformning av en plats kan ge en känsla av att platsen underlättar för kriminella handlingar (Polismyndigheten 2005, B2.5). En felaktig utformning kan exempelvis bero på många skymda platser såsom höga buskar och träd, dessa utgör mörka håll i omgivningen som följd av dålig belysning eller brist på överblickbarhet. I rapporten brott, bebyggelse och planering beskrivs att en god överblickbarhet bidrar till att den sociala kontrollen ökar, vilket indirekt leder till en ökad trygghetskänsla (Boverket, 1998). De menar att en välplanerad plats som är lättöverskådlig och har väl genomtänkta siktlinjer kan skapa en känsla hos besökarna som gör att de känner sig sedda av omgivningen och på så sätt mindre utsatta. Det blir därför viktigt att tänka på placeringen av exempelvis vegetation men också vilken typ av vegetation man väljer och hur den ljussätts då det påverkar hur platsen upplevs.

Att integrera naturen i våra stadsrum är viktigt i flera olika perspektiv (Boverket, 2010). Uppskattningen av grönskan kan dock skilja sig markant mellan olika årstider och tider på dygnet. Boverket beskriver att det du på dagen njuter av när du promenerar hem från jobbet är ibland det som skrämmer dig mest när du går samma väg på kvällen när det är mörkt. Detta betyder att det är viktigt att titta på trygghetsperspektivet vid planering av grönska i stadsrummet. Placering av buskar och träd får en helt annan betydelse när trygghetsaspekten vägs in och om hänsyn tas till dag och natt.

2.3.4 Ljussättning efter mörkrets inbrott

Otrygghet uppfattas på olika sätt vid olika tider på dygnet, detta beror på att platser kan se helt annorlunda ut när mörkret faller. Skuggor suddas ut, mörka hörn skapas och de platser som upplevs som trevliga mitt på dagen har plötsligt bytt skepnad kvällstid. Detta visar vikten av att sätta upp rätt belysning i utomhusmiljöer. En rätt ljussatt plats upplevs ofta trygg och omhändertagen, likväl kan en felaktigt ljussatt plats upplevas som otrygg och avvisande (Alingsås plan & bygg 2004).

När strålningen från en ljuskälla träffar ett föremåls yta reflekteras en del av strålningen tillbaka till våra ögon medan en del absorberas av ytan. Förhållandet mellan dessa styr hur vi uppfattar föremålet och hur mycket strålning som reflekteras tillbaka till våra ögon avgör på så sätt hur mycket av föremålet vi urskiljer (Liljefors och Eljhed 1990, s. 11). Det är med hjälp av skuggor och kontraster som vi människor kan orientera oss i olika miljöer (Boverket 2010). När mörkret faller och skuggorna och kontrasterna minskar får vi alltså svårare att orientera oss och uppfatta vad som sker i vår omgivning och vi känner oss mer otrygga. Med detta i beaktande blir placeringen samt valet av belysning oerhört viktig.

Något som är avgörande för den upplevda tryggheten är att ljuskällan inte verkar som bländande och att platsen har god överblickbarhet/orienterbarhet (Alingsås Plan & Bygg 2004). Våra ögon anpassar sig till den ljusaste punkten och enligt rapporten Bo Tryggt kan man genom att belysa viktiga orienteringspunkter på platsen leda ögat genom ett område och på så sätt ge besökaren en uppfattning om hur man bäst bör röra sig där (Polismyndigheten 2005, B5.2). Sådana orienteringspunkter menar de kan vara exempelvis träd, skulpturer eller skyltar. För att bäst uppnå visuell vägledning bör man placera dessa orienteringspunkter på ett sådant sätt att man från en punkt ser nästa, både i den riktning man är på väg och där man kom ifrån. Om besökaren lätt kan överskåda platsen har det en positiv inverkan på trygghetsupplevelsen och behovet av detta beror på vilket sätt man rör sig där vilket uppnås på olika sätt på olika platser (Alingsås Plan & Bygg 2004). Det finns inte en ljussättning som fungerar på alla platser utan varje plats bör utredas för sig för att se hur belysningen kan möta platsens behov (Boverket, 2010).

Hänsyn bör också tas till vem som skall använda platsen och hur folk rör sig på den då även det har betydelse för hur platsen ska ljussättas på bästa sätt (Alingsås Plan & Bygg 2004).

Att våra ögon dras till den ljusaste ytan medför att vi på kvällstid, om en yta enskilt är starkt upplyst, kan uppfatta omgivningen runt omkring som väldigt mörk (Westholm och Eliasson, 2005, s. 10). Enligt Boverkets rapport *Plats för trygghet* skapar detta mörka barriärer mellan det som är upplyst och området runt omkring (Boverket 2010). Det blir därför viktigt att tänka på förhållandet mellan hur enskilda ytor och dess omgivning ljussätts i förhållande till varandra. Det kan i många fall vara bättre att använda sig av en svagare ljussättning för att minska kontrasterna och på så sätt öka sikten runt om det upplysta föremålet. Ett exempel på det är gångvägar, en starkt upplyst gångväg skapar en ljus och lättöverskådlig väg men den hårda belysningen kan få en bländande effekt. Den bländande effekten innebär att det angränsande området till vägen upplevs mörkare än vid en mjukare ljussättning och det blir på så sätt svårare att urskilja eventuella hot som kan gömma sig i de mörka håll som skapas vilket har en negativ effekt på den upplevda tryggheten.

2.4 Torgets roll i det offentliga rummet

“Ett tomt torg är ingen offentlig plats - hur vackert det än är” (Uusmann, 2000)

Så skriver Uusmann (2000) i inledningen till antologin *Stadsdelens vardagsrum*. En plats behöver således två komponenter för att bli offentlig (Nyström, 2000, s. 9-42). Platsen måste ha en interaktion mellan fysisk miljö och det sociala livet. Det som kännetecknar en offentlig miljö är att det också finns offentligt liv på platsen vilket gynnas av en genomtänkt utformning och vilka servicefunktioner som finns i området. Utan människorna kommer det endast utgöra en plats utan offentlighet.

Vid en besökares första anblick kan torgen i förorterna tyckas likna varandra, men när de studeras närmare är likheterna endast ytliga. Varje torg är unikt, de ligger på olika platser med egna förutsättningar och egen identitet. Människorna är de som sätter prägel på platsen och som formar torget till vad de är. Därför måste de anpassas efter deras behov och identitet. På 40-talet hade torget en mer självklar funktion i samhället då det var bland annat där det offentliga samtalet fördes (Nyström, 2000, s. 9-42). Gemenskapen som skapades på torget i det dagliga samtalet ansågs vara en försvarsmur mot fascism och kommunism. Torgen har använts som plattform för demonstrationer som är nödvändig för att upprätthålla demokratin. En grupp arkitekter drev en debatt mot den nya trenden med lamellhus som växte fram vid tidpunkten och ansåg att de nya bostadsområdena tappade många av de bostadskvaliteter som byggts upp under 30-talet. I flera årtionden, inklusive miljonprogramsåren, var behovet av att producera många lägenheter i förorterna större än att skapa trevliga mötesplatser såsom torg och gårdar och därför beslutades i *Stadsutredningen* 1988, att förbättra utemiljön i och omkring miljonprogramsområdena. Många torg har rustats upp men det finns fortfarande de som upplevs otrygga och som saknar egentligt syfte i området i fråga. Att arbeta med torgets identitet och anpassning tillsammans med användarna och de boende i området är ett måste för att platsens upplevelse skall förändras.

2.4.1 Parkering

I dag har torgen på många orter tagits över av bilismen. Städerna har planerats om och behovet av parkeringar i stadskärnan har blivit större än de sociala behovet som en tid präglade torgen i stadsrummet. Idag får vi människor samsas med bilarna på dessa ytor vilket i trygghetsperspektiv kan skapa svårigheter i den fysiska planeringen. Parkeringar ses som halvoffentliga ytor och torget som offentlig yta och dessa uppdelningar bör göras tydliga för besökarna.

Generellt är parkeringsplatser en miljö som ofta förknippas med en känsla av otrygghet (Boverket 2010). Boverket menar att det är bristen av kontroll över situationen som leder till osäkerhet hos besökaren då utformningen av parkeringsplatser kan skapa skymda platser där en eventuell gärningsman kan hålla sig gömd, exempelvis i eller mellan bilar. Det är också vanligt att dessa platser ramas in av buskage eller annan växtlighet som efter mörkrets inbrott skapar potentiella gömställen för en gärningsman. Boverket menar också att materialvalet har inverkan på den upplevda tryggheten då kala och hårdgjorda ytor tenderar att ha en negativ effekt på just trygghetskänslan och likaså storleken på parkeringsytan. I rapporten *Säkrare Parkering* diskuteras även här siktlinjer, belysning och ögon från omgivande byggnader som trygghetsåtgärder för parkeringsplatser (Brottsförebyggande rådet, 2004).

2.4.2 Detaljutformning

Detaljutformningen i det offentliga stadsrummet medför stora valmöjligheter (Bergman, 2013). Platser kan skapas på helt olika sätt med nästan samma komponenter, skaparen behöver därför utgå från vilken typ av atmosfär som skall råda på platsen. Därefter väljs detaljutformningen. Platser med stort utbud av sittmöjligheter kan exempelvis skapas på vitt skilda sätt beroende på hur bänkarna utformas och placeras.

Människor stannar upp när de passerar vackra och trevliga platser, det är vid dessa tillfällen vi spontant slår oss ner i solen för en pratstund eller för att njuta av en kopp kaffe. Torgen måste utformas och planeras så att denna känslan uppstår. I boken *Stadsdelens vardagsrum*, (Nyström, 2000, s. 9-42), beskrivs tre punkter som bör ses över i torgmiljön.

För det första anser Nyström att torgen måste bli vackrare i sin utformning. Tankar bör ägnas åt vad som placeras i anslutning till varandra och vad det ger för signaler. Ett exempel som Nyström nämner är på att man i ett område placerat entrén till ungdomsgården vid en lastkaj, det vill säga på en baksida av en byggnad. Genom den kombinationen signalerar man indirekt till ungdomarna att de inte bedriver en viktig verksamhet. Ett annat exempel är en miljöstation som placerats precis vid entrén till ett torg vilket ger ett skräpigt intryck. *För det andra* måste torget skapa en offentlig miljö vilket innebär att det måste locka dit folk. Torget måste bli en aktiv plats, det måste helt enkelt hända saker. Som exempel kan fler bostäder och arbetsplatser skapas runt torget, med en blandning av olika verksamheter och servicefunktioner i bottenplan som passar olika grupper av människor. *För det tredje* krävs ett partnerskap mellan de olika aktörer som har intresse av platsen. Alla föreningar, butiks innehavare, fastighetsägare, boende och kommunen måste samverka för att genomföra en förbättring. Det är dessa parter som skall använda platsen tillsammans och måste därför samverka för att få ett lyckat resultat med plats för alla.

Alla parter i anslutning till torget måste samarbeta för att skapa en trivsamtorgmiljö vilket många gånger kan kännas självklart. De inblandade bör sedan utgå från de

utformningsmässiga nycklarna och titta på saker som besöksvariation, siktlinjer och belysning samtidigt som de skapar ett vardagsrum i utomhusmiljön som är vackert gestaltat med mycket liv och rörelse. Med detta skulle enligt ovanstående litteratur också offentlighet skapas på torget och därmed också den offentliga plats som efterfrågas på ställen där torgen nedprioriterats.

3. Metod och process

I metodkapitlet presenteras rapportens underlag. Här redovisas tillvägagångssättet som använts för resonemang och slutgiltigt resultat i arbetet. Inledningsvis redovisas design och analys och därefter materialinsamling och urval.

3.1 Design och analys

I detta kapitel diskuteras olika tekniker för de utförda metoderna.

3.1.1 Fallstudie

Rapporten är designad som en fallstudie och objektet som undersöks är Friskvåderstorget i Norra Biskopsgården. Fallet valdes då det visade sig i stadsdelsanalysen över Norra Biskopsgården att det finns en tydlig problematik med otrygghet på Friskvåderstorget (Götestam, 2016). Enligt Forskningshandboken behöver en fallstudie vara en helt fristående enhet och ha mycket distinkta gränser för att betraktas som ett fall (Denscombe, 2016). Friskvåderstorget är därför lämpligt att betrakta genom en fallstudie då platsen är tydligt definierad och kan avskiljas geografiskt från staden och därmed kan betraktas separat. Trygghetsgestaltning är också en avgränsad analysvinkel av torget och kan därför anses som distinkt avgränsat. Metoden används för att komma nära själva problemet och få en verklighetsbaserad och realistisk bild av problematiken. Denscombe menar att :

“Syftet är att belysa det generella genom att titta på det specifika.”

En fördel med fallstudier är enligt Denscombe att de ger tillåtelse att använda flera olika metoder vilket gör det lättare att göra en djupare analys och på så vis en mer detaljerad studie. Genom att titta på det specifika fallet genom olika metoder ger det oss också ett tydligare helhetsperspektiv. Fallstudien är också lämpad för småskalig forskning såsom tryggheten på Friskvåderstorget. Den utnyttjar också som Denscombe skriver “naturligt förekommande inramningar” vilket betyder att fallstudien lämpar sig till de tillvägagångssätt som handlar om att undersöka det som naturligt förekommer. Det finns dock även nackdelar med denna studie vilka är att studien på grund av sin inramning kan bli svår att generalisera. Fallstudien i detta fall är platsberoende och bygger på åsikter från de människor som bor i området. Dessa människor är unika och har sina specifika uppfattningar om trygghet kopplad till sin fysiska miljö och därför kan studien bli svår att applicera på andra fall.

3.1.2 Platsanalys

En digital informationskarta har även studerats för att få en uppfattning av hur planen ser ut samt vilka verksamheter och servicefunktioner som omger torget. Detta visar på vilka kvaliteter torget har samt vilka förbättringspotential som finns på platsen. Viktigt att ta med sig vid analys av kartor är att detta endast ger en teoretisk bild av platsen. Atmosfären på torget kan bara upplevas på plats och går ej att utläsa via bilder och kartor. Detta betyder att detta endast är ett verktyg för att få en mer strukturerad bild av torget inför eventuella besök på plats.

Materialet som använts utöver digitala kartor är en stadsdelsanalys av Norra Biskopsgården som tagits fram av Bostadsbolaget (Götestam et al., 2016). Analysen innehåller dialoger med de boende i området samt information om platser som upplevs positivt respektive negativt. Det presenteras även vilka eventuella framtidsplaner som

kommit upp i samband med analysen samt områdets utvecklingspotential. Detta material användes för en första analys och informationen användes sedan för att bygga vidare på vår egen workshop.

3.2 Materialinsamling och urval

I detta kapitel redogörs vilka metodval som gjordes för att samla in material. Det beskrivs också hur metoderna utfördes och det förs även en argumentation runt fördelar och nackdelar med dessa.

3.2.1 Observation av platsen

För att bilda oss en egen uppfattning av platsen och för att lättare kunna ta till sig information från intervjuer och workshops besöktes Friskväderstorget vid tre tillfällen för observation. Observationen utfördes i form av en dold deltagande observation. Att observationen är dold innebär att den utförs utan att forskaren skall märkas i sammanhanget. En deltagande observation består enligt Denscombe (2016) av tre beståndsdelar. *Ett inifrånperspektiv* som ger forskaren en förståelse för atmosfären på platsen som kan ge insikter i kultur, livsstil och övertygelser. *Den naturliga miljön* som representerar att man får en verklig uppfattning av platsen utan tillsatser. Sist *djup och detaljer* som betyder att vi kan sätta oss in i detaljer, subtilitet, komplexitet och se samband mellan olika dilemman. Dessa tre beståndsdelar ger en bra helhet att bygga vidare på.

Med deltagande observationer kommer även risker som på Friskväderstorget exempelvis skulle kunna vara att bevakas av de kriminella gäng som håller till på platsen. På grund av att torget är litet fanns ingen naturlig plats att sitta och observera utan att verka suspekt och därför utfördes observationer mestadels i rörelse på platsen. Efter observationen togs fältanteckningar. Observationerna gjordes vid olika tider på dagen för att lättare bilda en uppfattning av hur torget används under dagen och därför studerades förmiddag, eftermiddag och kväll under 30 minuter. En viss begränsning uppkom på grund av årstid och därför har endast en observation i mörker genomförts och vid detta tillfälle var sikten begränsad på grund av dimma.

Vad man kan ställa sig kritisk till i denna metod är att observationen utgår från våra personliga upplevelser och vad vi hinner att uppfatta och reagera på. Studien kan därför bli subjektiv och behöver kompletteras med några andra metoder som exempelvis de övriga som nämns i detta kapitel. För att utföra observationerna på ett likvärdigt sätt och minska subjektiviteten följde vi en förbestämd mall där vi vid varje tillfälle studerade flödet av människor, interaktionen mellan människor, torgets utformning samt vår upplevda trygghet av platsen. Att använda en mall ger också andra möjlighet att återupprepa observationen på ett jämbördigt sätt.

3.2.2 Workshop med boende i området

I en stadsdelsanalys av Norra Biskopsgården utförd av Göteborgs stad kartlades med hjälp av boendedialoger vart känslan av otrygghet var som störst. Det framgick i analysen genom en workshop med de boende att Friskväderstorget var den plats som ansågs vara minst trygg (Götestam et al., 2016). Vi valde därför att hålla en liknande workshop med några av de boende där vi fokuserade på själva torget för att få en bild av vilka faktiska platser som gör att det upplevs otryggt. Den första workshopen genomfördes den 22 April 2017 under 90 minuter med 7 personer från "Pappagruppen" som med hjälp av klisterlappar fick markera ut, på en plan över torget, vart dom

upplever otrygghet samt dålig belysning. Efter utsättningen fördes en diskussion med de medverkande baserad på resultatet där vi gick igenom varje utsatt klisterlapp för att få veta vad de anser är problemet med just den platsen.

Vi blev rekommenderade att ta kontakt med ”pappagruppen” av Lovisa Trell som jobbar med trygghetsvandringar. Detta just för att pappagruppen själva jobbar för att torget skall bli en tryggare plats för dess besökare. Pappagruppen är ute och vandrar några kvällar i månaden, dels för att vara ett par extra ögon på platsen och förebygga brott men också för att närvaron från de vuxna ökar trygghetskänslan. Detta anser vi gör dom till en pålitlig grupp för en workshop som har god kännedom om den allmänna känslan på torget och hur det används.

Den andra workshopen genomfördes 16 Maj 2017 med 5 personer från en kvinnogrupp som en gång i veckan träffas och trygghetsvandrar i Biskopsgården. De har likt Pappagruppen god kännedom om området, dels på grund av trygghetsvandringar men också på grund av att de antingen bor eller har bott i Biskopsgården. Upplägget var detsamma som med Pappagruppen med klisterlappar samt en karta över torget och workshopen tog drygt 60 minuter.

Målet var att hålla en tredje workshop med en stor kvinno förening i området men på grund av tidsbrist från deras sida gick det dessvärre inte att genomföra. Om denna workshopen hade ägt rum hade det inneburit att åsikter från fler personer kunde samlats in och på så sätt skapat en rättvisare bild av vad de boende i området tycker. Vårt val att se de boende i området som en grupp och behandla deras upplevelser kan därför ifrågasättas då endast 12 personer har deltagit i våra workshops. Med det sagt anser vi att dessa 12 personer dock besitter så pass mycket kunskap om platsen att de kan antas vara representativa för en större grupp människor. Vi är också medvetna om att den information om trygghetskänslan de deltagande förmedlar till oss är subjektiv och bör hanteras därefter men deras erfarenheter och de saker de själva sett är konkreta. Dessa personer har tillsammans gett en fingervisning om problematiken på torget.

3.2.3 Intervju

Semistrukturerade intervjuer har gjorts med två olika personer. Dessa intervjuer utgick från ett semistrukturerat frågeformulär och intervjuerna utfördes i samtalsform med inblandade. Detta för att skapa en mer avslappnad stämning med mer öppna frågor för att undvika att leda personen i intervjun. Intervjuerna utgick från fyra valda teman som utgick från rapportens syfte vilka blev; *upplevelse av torget, gestaltningsmässiga problem, ombyggnationen 2011 samt problematiken med de olika fastighetsägarna*. De två intervjuerna skiljde sig åt då personerna har olika kunskapsområden inom torget vilket utvecklade intervjuerna på olika sätt. En fördel med semistrukturerade intervjuer är att denna form tillåter en viss flexibilitet och möjliggjorde att intressanta ämnen som uppkom under tiden kunde fångas upp och utvecklas vidare. Detta ger enligt Denscombe möjlighet att åstadkomma mer djupgående och detaljerade data. Eftersom intervjun utförs öga mot öga gav det även en möjlighet att kontrollera informationens riktighet och relevans samtidigt som datan samlas in. Det finns dock en baksida med intervju just för att det bygger på vad en person säger. Ibland stämmer inte handling och det man säger överens. Denscombe menar att det människor säger att de gör, att de föredrar och vad de säger att de tänker inte kan antas reflektera sanningen. Detta skulle i vårt fall kunna vara ifall att Carl Blixt talar i egenskap av en anställd på Göteborgs Stad och utifrån deras mål och visioner istället för utifrån sina egna erfarenheter. Detta kan ytterligare förstärkas av att den intervjuade personen väljer att inte vara anonym och

hans uttalande på så sätt färgas mer av företaget. Vi anser dock att Carl Blixt är en trovärdig källa då han själv belyst problematiken på torget och inte har någon anledning att undanhålla information.

Intervjuerna har utförts med personer som har hög ämneskunskap. Carl Blixt arbetar som utvecklingsledare i Bo Bra-processen/stadsutveckling på Göteborgs Stad, stadsdelen Västra Hisingen. Han agerar kontaktperson för oss och har mycket kunskap om Norra Biskopsgården och vilka frågor som diskuteras för tillfället. Carl Blixt intervjuades den 11 Maj 2017 i ett mötesrum på Medborgarkontoret vilket medförde en avslappnad stämning för intervjun. Då Carl Blixt är handledare i vårt examensarbete var han redan insatt i vårt arbete och vi kunde börja introducera honom för våra valda teman omedelbart.

En intervju genomfördes också med Thomas Pettersson, analytiker och kommissarie med fokus på trygghetsfrågor och brottsförebyggande i polisregionen Väst och är väl insatt i det arbete som pågår med torget. Thomas Petterssons synvinkel på problematiken är viktig för att få Polisens bild av torget. I vissa fall skiljer sig allmänhetens problembild från den problembild Polisen har av ett område och om detta är fallet med Friskvåderstorget så framkommer detta i intervjun med Thomas Pettersson. Genom att få båda dessa bilder kommer totala bilden att bli mer verklighetstrogen då denna synvinkel studeras tillsammans med de boendes.

4. Resultat från analys

I detta kapitel redovisas de resultat som framkommit i studien. Kapitlet introduceras med en platsanalys och presentation av torget på bilden nedan med både fysisk miljö och den sociala sammansättningen. Vidare presenteras resultatet från intervjuer, workshop och observationer utifrån tre teman; presentation av torget, trygghetsupplevelsen och trygghetsgestaltning.

Figur 2, Friskvåderstorget i Norra Biskopsgården med dess servicefunktioner.
(www.google.se/maps, 2017-05-25)

4.1 Presentation av torget

Här presenteras platsen med dess sociala rådande situation för att få en bild av hur det ser ut samt vilka förutsättningar människorna i området har. Friskvåderstorget är beläget i stadsdelen Västra Hisingen och i delområdet Norra Biskopsgården. Platsen beskrivs ofta som en knutpunkt då många viktiga verksamheter är placerade där. På torget finns "Skrapan", ett sju våningar högt bostadshus med verksamhetslokaler i entréplan samt hyresrätter resterande våningar. I bottenplan finns det som man kan se på bilden nedan en spridning av verksamheter vilket ger möjlighet till en variation av besökare. Det finns också en Willys mataffär beläget på torget som studien visar är den främsta orsaken till att folk besöker platsen. Lekplatsen som är beläget i torgets nordvästra hörn visar sig också locka många besökare. I nära anslutning till torget ligger sjumilahallen där kultur och idrott möts och där bland annat konserter och idrottsturneringar arrangeras. Torget har således tre huvudfunktioner, det skall fungera som ett traditionellt torg med plats för möten och service, vara en trygg passage och länk mellan olika områden men också kunna brukas som en gård för de boende i skrapan. Dessa tre funktioner är enligt Carl Blixt (2017) svåra att kombinera utan att motverka varandra och gör därför Friskvåderstorget till en komplex men inte omöjlig plats när det kommer till utformning.

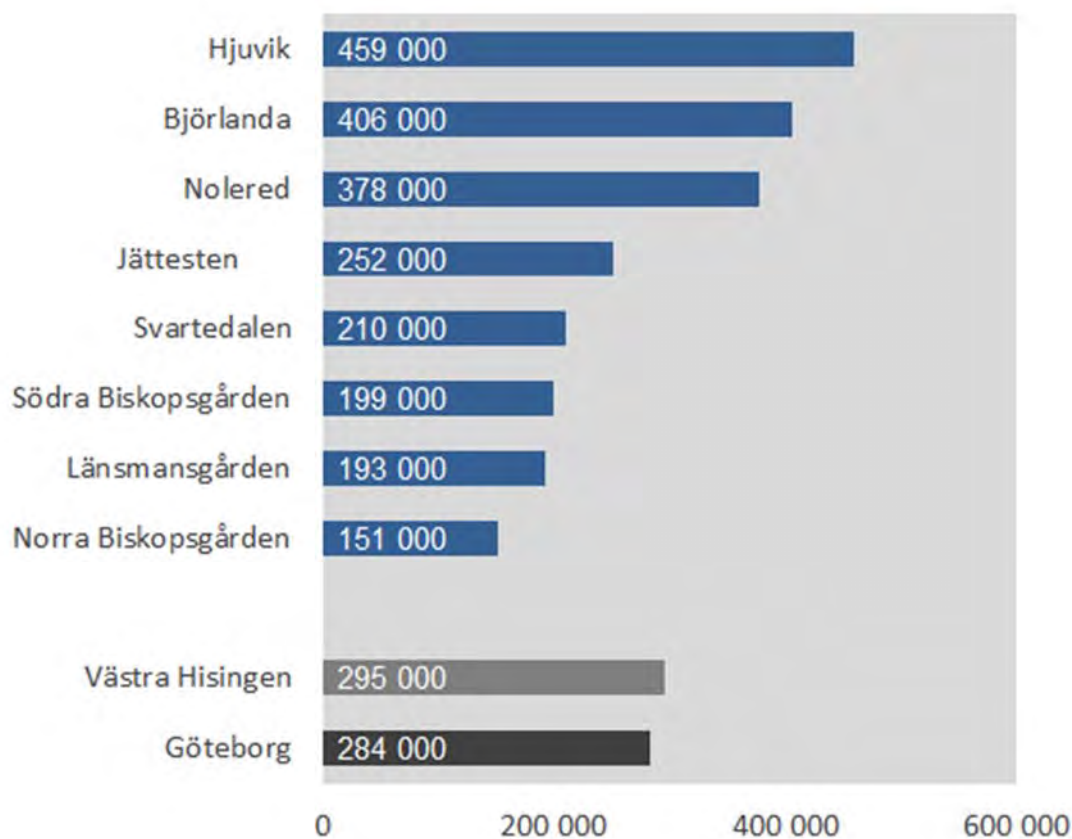
4.1.1 Den sociala situationen

Som nämnt i inledande kapitlet är Västra Hisingen en segregerad stadsdel med stora skillnader mellan de olika delområdena (Andersson et al., 2015). Skillnaden i utbildningsnivå, arbetslöshet samt medelinkomst varierar både högt över snittet för hela Göteborg till långt under medelsnittet. Enligt Stadsledningskontorets rapport (2016), har många av de boende i Norra Biskopsgården endast förgymnasial utbildning och utbildningsnivån skiljer sig markant från område till område. Medelinkomsten som visas i tabell nedan är även den mycket ojämnt fördelad inom stadsdelen Västra Hisingen. Norra Biskopsgården ligger återigen i botten långt under Göteborgs medel samtidigt som Hjuvik ligger en bra bit över Göteborgs medel. Detta förtydligar den inkomstmässiga segregation som omnämns i det lokala utvecklingsprogrammet där stadsdelen beskrivs som mycket splittrad i dessa frågor (Andersson et al., 2015).

Tabell 1, Medelinkomst från Stadsdelen Västra Hisingen, inkomstår 2014 (Göteborg Stad, 2016).
"Inkomstuppgifterna avser begreppet "sammanräknad förvärvsinkomst".

Förvärvsinkomst består av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet.

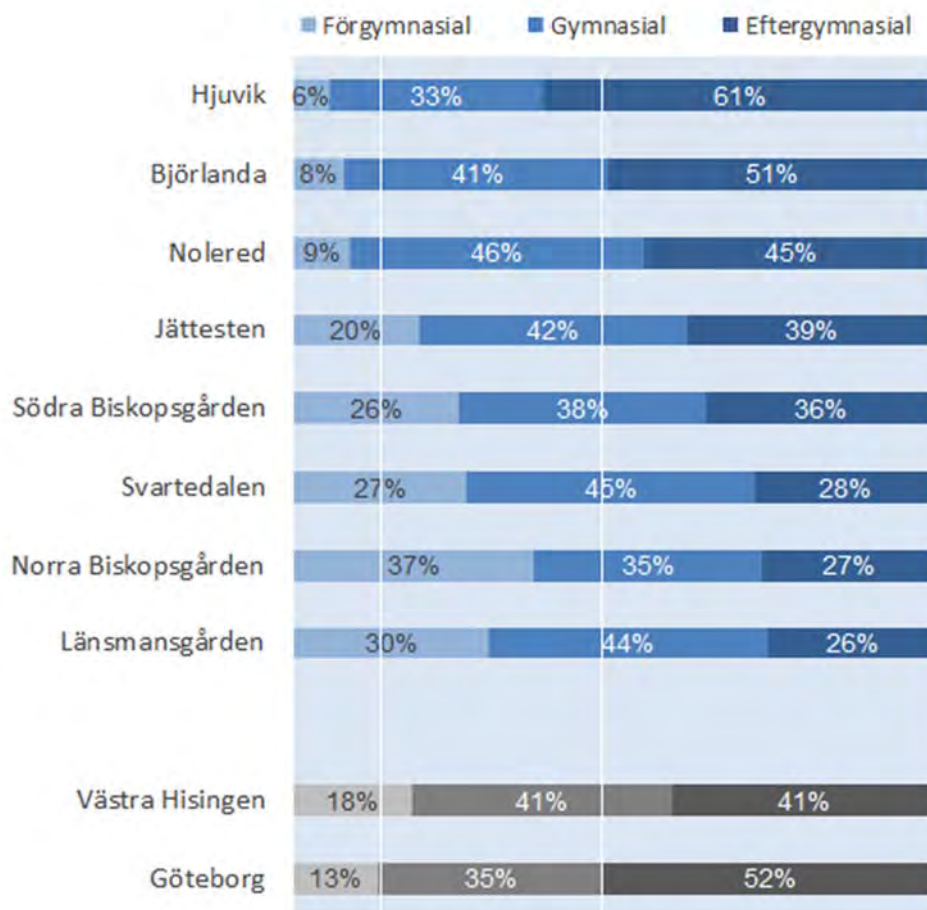
Uppgifterna avser inkomståret 2014 för inkomsttagare 20-64 år. Nollinkomsttagare ingår."

Källa: Göteborgs Stad, 2016

Tabell 2, fördelningen av utbildningsnivå i Västra Hisingen under år 2015 (Göteborgs Stad, 2016).

“I förgymnasial ingår även de med okänd utbildningsnivå (uppgift saknas). SCB bedömer att en stor majoritet av de som saknar uppgift i själva verket har en förgymnasial utbildningsnivå. För att utbildningsnivån skall anses vara eftergymnasial krävs minst en termins (30 högskolepoäng) avklarade eftergymnasiala studier.”

Källa: Göteborgs Stad, 2016

Om statistik sammanfattas från Göteborgs Stad (2016) tyder det på att de boende i Norra Biskopsgården generellt har en låg utbildningsnivå, många arbetslösa samt låg medelinkomst. Som Carl Blixt nämnt har dessa områden också problem med trångboddhet, vilket möjligtvis rotar sig i att familjerna har låga inkomster och inte möjlighet att skaffa sig en större bostad (Pers. kommun. Carl Blixt 2017). Detta förklarar då också de ungdomsgång som utnyttjar torget som sitt vardagsrum då de ej har möjlighet att umgås inomhus.

4.1.2 Ombyggnationen 2011

2011 gjordes ett försök att rusta upp torget och en av åtgärderna som gjordes var att bygga en lekplats i torgets nordvästra hörn. Bortsett från att lekplatsen är en aktivitet för barn fungerar de också som en mötesplats för vuxna vilket var något som efterfrågades inför upprustningen. Under ombyggnationen av torget var ett av målen att minska antalet skymda platser vilket har gjort att torget idag till största del utgörs av en tom hårdgjord yta. Detta har i sin tur resulterat i att torget upplevs som hårt och tråkigt (pappgruppen, 2017). Vid mötet med pappgruppen fick vi också bekräftat det vi tidigare observerat om att antalet sittplatser på torget är för få. I dagsläget finns det tre

bänkar placerade i anslutning till lekplatsen samt två bänkar vid den södra entrén till torget. För att öka överblickbarheten togs alla träd bort och ersattes istället med blomkrukor, något som enligt pappagruppen inte underhålls och som bidrar till att platsen känns smutsig och bortglömd. Biltrafiken togs också bort under ombyggnationen och i dagsläget är torget endast tillgängligt för fotgängare och cyklister. Innan ombyggnationen av Friskväderstorget fanns stora ambitioner om vad som skulle göras och rymmas i budgeten (Personlig kommunikation Blixt, 2017). Dessa planer fick de boende ta del av i planeringsstadiet och när markbeläggningen blev dyrare än väntat och vissa delar fick strykas växte missnöjet hos de boende.

4.1.3 Olika aktörer

Genom samtal med Carl Blixt (2017-05-11) har det framgått att det finns en otydlighet över vilken aktör som ansvarar för vad på Friskväderstorget. Skrapan samt torgytan förvaltas i dagsläget av fastighetsbolaget Willhem men det pågår en diskussion för att se om Bostadsbolaget AB skall ta över ansvaret för dessa då de redan äger andra fastigheter i området. Carl Blixt nämner också att Trafikkontoret ansvarar för underhåll av en del kringliggande gator där bland sydöstra entrén från hållplatsen Friskväderstorget.

4.2 Trygghetsupplevelsen

Friskväderstorget upplevs av många som otryggt i dagsläget på grund av den nedgångna omgivningen och gängkriminaliteten som förekommer på platsen. Enligt Carl Blixt (2017-05-11) är trygghetsfrågorna på platsen komplicerade då torget har tre funktioner som skall uppfyllas vilket gör det svårt att gestalta miljön på ett fungerande sätt och tillgodose alla delar utan kompromisser. Då trygghetsaspekten är en viktig del på torget har olika grupper som exempelvis Pappagruppen bildats för att förbättra tryggheten på Friskväderstorget. Pappagruppens fokus ligger dock mestadels på socialt inriktat arbete såsom trygghetsskapande närvaro och dialog med ungdomar. Resultatet av denna studie visar att de platser som upplevs otrygga på torget även har tydliga brister i den fysiska utformningen som kan förbättras. Det är dessa brister i miljön som kapitlet om trygghetsupplevelsen skall redovisa.

Bilden på nästkommande sida visar resultatet från workshopen med Pappagruppen. Varje röd punkt med en siffra representerar en plats som pekats ut med trygghetsproblematik. Platserna kan listas under två huvudkategorier som är bristfällig belysning och hängplatser som kommer att presenteras i detta kapitel där utvalda punkter kommer att presenteras närmare.

Figur3, karta med punktmarkerade platser på Friskvåderstorget som framgick vid workshop med Pappagruppen. (www.google.se/maps, 2017-04)

Under workshopen med Trygghetsvolontärerna framgick ungefär samma punkter men det talades mycket om den passage som skapas mellan skrapan och Willys. En person berättar hur hon alltid skyndar sig när hon går mellan vårdcentralen och genom stråket mellan Skrapan och Willys på grund av att hon känner sig trängd och instängd. Den alternativa vägen som är att gå bakom Willys på parkeringen är ännu otrevligare påpekar en annan i gruppen. På nästkommande sida redovisas punkterna i detalj som kvinnogruppen märkte ut som otrygga på kartan.

Figur 4, karta med punktmarkerade platser som upplevs otrygga på Friskvåderstorget som framgick vid workshop med Trygghetsvolontärerna. (www.google.se/maps, 2017-05-15)

4.2.1 Överblickbarhet och brister i belysningen

Av dessa åtta platser berodde otryggheten på punkt 1,2,4 & 8 helt eller delvis på dålig belysning. De huvudsakliga problemen är att det är för få ljuskällor samt ett bristfälligt underhåll när exempelvis en lampa går sönder. Bakom Willys finns punkt 2 markerad som är en lossningsplats för varor. Den beskrivs av Pappagruppen som ett mörkt hörn med dålig belysning, väl skydd från omgivningen och som en plats som stundtals används för illegala affärer. Även Trygghetsvolontärerna markerade ut detta som en mörk och otrygg plats. Båda grupperna menar att en bättre ljussättning skulle göra platsen mindre attraktiv för den sortens aktiviteter, detta styrks även av rapporten *Brott, bebyggelse och planering* (Boverket 1998).

Figur 5. Varuintaget till Willys används som tillhåll för kriminell verksamhet med skyddad insyn från Skrapan (Författarens egen bild)

Punkt 8 som är uppgången från spårvagnshållplatsen upp till torget är en av de sämst upplysta platserna som markerats i undersökningen. Denna uppgång har endast en lampa men otryggheten där beror dock inte bara på antalet ljuskällor utan även på utformningen. Uppgången har skarpa vinklar, och höga buskage som bidrar till en minskad överblickbarhet vilket litteraturstudien visat har en negativ inverkan på trygghetsupplevelsen. Trygghetsvolontärerna menar att de solida betongmurarna på båda sidor om trappan skapar väggar som gör det omöjligt att se om någon gömmer sig där uppe och dem vittnar också om att de ofta väljer en annan väg upp till torget för att slippa känna sig utsatt.

Figur 6 Uppgången från spårvagnen till torget präglas av klotter, tät växtlighet och brutna siktlinjer. (Författarens egen bild)

Punkt 4 symboliserar hela vägen längs med parkeringen och är ett tydligt tecken på bristfälligt underhåll eftersom att det vanligt att endast en eller två av de gatlyktor som finns där fungerar. Värt att notera är att själva torgytan mellan Willys och Skrapan som också är huvudpassagen över torget inte är utmarkerad som otrygg. Pappagruppen vittnar om att belysningen där känns väl avvägd då den inte verkar bländande och gör det lätt att orientera sig på platsen. Detta är ett resultat av ombyggnationen som stod klar 2011 där ett stort fokus låg på att skapa en god belysning. Kvinnogruppen menar dock att de känner sig instängda när det passerar där då Willys i samband med den höga vägg som skrapan bildar medför att det känns väldigt trångt. Det diskuteras även i workshopsen att denna passage som skall föreställa ett torg inte uppfyller torgfunktionen då det finns begränsat med sittplatser och den sällan används för aktiviteter. Trots sin välutformade belysning används ytan endast som passage i brist på aktiviteter och trivsamhet.

4.2.2 Homogena grupperingar bidrar till en ovälkomnande känsla

Punkt 1,2,3 & 7 upplevs otrygga till följd av att det samlas grupper med ungdomar där. De flesta är killar och en del upplever att det också är en hotfull stämning på dessa platser och Pappagruppen menar också att det förekommer bland annat försäljning av narkotika och vapenhantering på dessa platser.

Problemet de boende beskriver har ett tydligt samband med besöksvariationen som beskrivs i tidigare avsnitt. Att en homogen grupp är stark på en plats gör att avvikande

personer känner hot från dessa grupper när de vistas på exempelvis Friskvåderstorget (Listerborn, 2005). Att det dessutom förekommer kriminell verksamhet inom de homogena grupperna skapar också en rädsla bland de boende i området. Pappagruppen rör sig på dessa platser dels för att föra dialog med ungdomarna och minska inflytandet av de kriminaliteten samt för att visa ungdomarna att de kan vara en förebild som står helt utanför den kriminella verksamheten. Att denna gängverksamhet har fått mycket uppmärksamhet i media tycker Pappagruppen är bekymmersamt då det gör det svårt att locka människor från andra stadsdelar till Friskvåderstorget. De anser att media har förstorat otryggheten på platsen vilket gör att ett dåligt rykte skapats och försvårar att området integreras i den övriga stadsdelen.

Från Trygghetsvolontärerna uppkom en annan vinkel i otrygghetsproblematiken. Det uppdagades att en stor anledning till att de inte besöker torget är att de inte känner sig välkomna. Besökarna behöver kunna identifiera sig med platsen och passa in för att känna sig välkomna vilket flera av trygghetsvolontärerna inte upplever i dagsläget. En person pekar ut utbudet av butiker som ett av problemen. De butiker som finns har en mycket snäv målgrupp och lockar endast en typ av människor. Flera beskriver att de känner sig uttittade och lite iakttagna när de befinner sig på torget och att det finns alternativa ställen som är trevligare att åka till för samma ändamål. De tycker att det är få kvinnor på torget som tar plats och att överrepresentationen av män gör att de känner sig avvikande i sammanhanget. Det här liksom vad som nämns i föregående stycke beskriver den homogenitet som råder på platsen.

4.2.3 Underhåll och städning

Genom workshopen blir det tydligt att skötseln av torget är ett genomgående problem för hela torget. Om något går sönder kan det ta flera månader innan det åtgärdas anser Pappagruppen. Trasiga lampor byts heller inte ut i tid och Pappagruppen menar att ibland är det så illa att sex-sju lampor hinner gå sönder innan någon av dessa byts ut. Ett annat problem med underhållet av torget är vad vi får beskrivet, att trasiga saker inte åtgärdas samtidigt. Det händer ofta att det kommer någon som reparerar endast en trasig lampa trots att det kan finnas många fler som behöver bytas ut vid samma tidpunkt. Avsaknaden av papperskorgar på torget är också något som diskuterades. Vid våra egna besök på torget kunde vi räkna till tre papperskorgar och förutom att skräp därför slängs direkt på marken används också blomkrukor till att slänga skräp i som högra bilden på nästkommande sida visar. Detta tror pappagruppen kan vara en av anledningarna till att torget generellt upplevs som skräpigt och eftersatt. Nedskräpning och bristfälligt underhåll är också anledningen till att lekplatsen, alltså punkt 5 är markerad. På den högra bilden nedan visas hur ogräs börjar växa i sandbädden och geoduken är blottad på grund av att det var längesedan sanden fylldes på.

Figur 7 (bilden till vänster). Sandbäddar behöver fyllas på och rensas från ogräs (Författarens egen bild).

Figur 8 (bilden till höger). Missköta blomsterkrukor används för att slänga skräp och fimpar i (Författarens egen bild).

När observationerna ägde rum var det exempelvis endast en gunga i gungställningen och enligt de deltagande i workshopen har den andra saknats sedan ett par månader tillbaka. Om allt detta beror på att brister inte anmäls eller problematiken med otydligheter i ansvar mellan aktörer på torget låter de medverkande vara osagt.

Skrapan är också i behov av underhåll. Trygghetsvolontärerna pekar ut fasaden som smutsig och i stort behov av fasadtvätt. Rost på stålbalkarna och pelarna under skärmtaket får huset att se nedgåendet ut vilket visas på bilderna nedan. Under ett av observationstillfällena har en stor flock duvor samlats på en del av skärmtaket som ser mycket smutsigt ut av fågelspill. Trygghetsvolontärerna påpekar att huset på utsidan inte speglar insidan. Samtidigt som utsidan av huset ger intryck av en sliten och misskött byggnad är lägenheterna inuti trevliga och ljusa.

Figur 9(Vänster bild) och 10(höger bild) skärmtak över entréer till Skrapan visar problematiken med underhåll (Författarens egna bilder)

När skötsel bortprioriteras och underhållet är eftersatt på torget får det ett uttryck som säger att ingen bryr sig. Dessa faktorer kan direkt kopplas till teorin *Broken Windows* som presenterades i teorikapitlet (Coles och Kellings, 1996). För att människor skall vilja använda en plats måste den vara vacker som beskrevs tidigare i rapporten. Enligt Coles och Kellings kan detta också vara orsaken till den homogena grupp som skapats på platsen. När lekplatsens objekt står på sne, bänkarna är trasiga och skräpet virvlar i vinden blir inte platsen inbjudande för allmänheten att använda. Detta är ofta något som samlar kriminella grupper på platser då de får chansen att driva sin verksamhet ostört från andra.

4.3 Trygghetsgestaltning

Det finns en mängd gestaltungsåtgärder som kan vidtas på Friskväderstorget för att skapa ett tryggare torg. Föregående kapitel om trygghetsupplevelsen pekar ut problematiska platser i den fysiska miljön på torget utifrån utförda workshops och definierar vad de boende upplever är problemet med platserna. Detta kapitel kommer att visa exempel på ingrepp i den fysiska miljön som kan vidtas för att skapa en trevligare och tryggare miljö på torget. De förändringar som föreslås utgår från rapportens litteraturstudie.

Att Pappagruppen nämnde att Friskväderstorget inte är ett torg och saknar torgegenskaper är ett stort bekymmer. Ett torg skall ju vara livfullt och vackert men det tycker de inte att Friskväderstorget uppfyller. Som beskrivet i teorikapitlet behöver det finnas ett samspel mellan socialt liv och fysisk miljö för att skapa en offentlig plats vilket är något som saknas på Friskväderstorget (Nyström, 2000, s. 9-42). Den fysiska miljön på platsen saknar vackra utsmyckningar såsom blomsterarrangemang och det saknas även ställen att socialisera sig på som exempelvis sittplatser eller uteserveringar. Detta visar att det finns brister i utformningen som behövs för att skapa det önskvärda sociala liv som skall eftersträvas på platsen.

4.3.1 Uteserveringar och sittplatser

För att det sociala livet skall frodas på platsen behövs ytor att umgås på. I observationerna framgick att det i dagsläget finns få bänkar och umgängesytor på Friskväderstorget. En pergola med bänkar och bord undertill skulle kunna placeras på torget utan att bryta siktlinjer och öppenhet. Lägg märke till att sittplatserna skall utformas på ett strategiskt sätt för att undvika att det samlas oönskade grupper på dessa platser. Möjligheten att kunna grilla och använda torget till fester för de boende kring torget skulle också stärka användandet och det sociala livet på platsen. Detta skulle kunna generera fler vuxna på platsen som kan stärka den sociala kontrollen och speciellt på kvällstid då torget anses som mest otryggt. Mysiga uteserveringar är något som också efterfrågas av de boende. På torget finns ett konditori som säljer bakverk men en trevlig uteservering saknas på platsen. Detta får också den stora ytan mellan Willys och Skrapan att kännas tom och ödslig enligt de boende.

4.3.2 Lekplatsen

Lekplatsen behöver en upprustning. Det är få leksaker och Pappagruppen nämnde att de vill ha fler gungställningar då det är populärt bland barnen. Vid en trygghetsvandring 2015 nämnde de boende att lekplatsen är sliten och eftersatt, den behöver helt enkelt rustas upp och underhållas. Bänkarna och borden behöver bytas ut eller eventuellt repareras, de befintliga leksakerna på platsen behöver tvättas och ställas till rätta och sanden behöver fyllas på. Att byta ut gräset på lekplatsen till konstgräs skulle också ge

ett fräschare intryck då det inte slits på samma sätt som vanligt gräs. Detta är något som används allt oftare i nya bostadsområden. Att väva in lite rabatter med blommor och möjligtvis något träd i miljön hade också fått lekplatsen att kännas mer attraktiv och levande. Att sätta upp fler papperskorgar runt lekplatsen skulle också minska att skräp slängs på marken.

Figur 11. Sned klätterställning på lekplatsen visar på att ingen värnar om platsen (Författarens egen bild).

I dagsläget finns det ingen aktivitet för de vuxna i anslutning till lekplatsen. Detta gör också att lekplatsen inte får ett naturligt samband med miljön runtomkring. Att anlägga en bouleplan med grillplats i anslutning till lekplatsen hade stärkt platsen i den bemärkelsen och troligtvis lockat fler besökare.

4.3.3 Runt Willyshuset

Willyshuset placerat som en tung tegelkloss mitt på torget och runt denna byggnad finns ett flertal mörka och skymda platser enligt Pappagruppen. Byggnaden är låg och kantas mot torget av ett lågt sittande skärmtak i plåt. Taket skuggar tegelfasaden och får den att se kall och hård ut. Något som framgick genom observationen är att Willys upplevs att ha tre baksidor. Kortsidorna samt långsidan mot parkeringen har inga fönster och markerar att ingen ser en och att man befinner sig bakom byggnaden. På framsidan av Willys som vetter mot skrapan leder skärmtaket fram till gaveln och den enda öppningen i fasaden i form av en skjutdörr. Här är fasaden lika karl och tom på fönster som övriga sidor. Den låga tegelbyggnaden som är placerad mitt på torget ger ett slutet intryck samtidigt som den delar av parkeringen och den öppna ytan till skrapan.

Att utsmycka eller göra något mer med Willyshuset skulle gynna torget i flera led. Boverket (2010) förespråkar att hus som detta bör byggas med exempelvis bostäder ovanpå för att skapa fler ögon ut mot gatan. Detta skulle enligt Boverket öka aktiviteten över dygnet och därmed stärka trygghetskänslan på så vis att när matbutiken har stängt är de boende hemma i sina lägenheter blir platsen övervakad på ett naturligt sätt från

lägenhetsfönstren. Det skulle också ge området fler bostäder utan att ta ny mark i anspråk.

4.3.4 Skrapan

Skrapan är en stor del av torgets uttryck. Sjuvåningshuset drar blickarna mot sig och är det första man ser när man kommer till torget. Byggnaden reser sig som en inramande vägg mot den hårdlagda torgytan och är därför en viktig pjäs i torggestaltningen. I dagsläget ser huset nedgången ut och persiennerna i många av lägenheterna hänger på sniskan. Fasaden är i behov av underhåll och tvätt och skärmtaket som löper längs hela byggnadens långsida är i behov av en upprustning.

Entréerna till skrapans trappuppgångar är placerade i direkt anslutning till torget och ligger insprängda mellan pizzerior och butiker på skrapans nedre plan. En gräns mellan butiker och bostadsentréer saknas i sin helhet. Enligt Boverket (2010) skulle dessa entréer behöva markeras på ett tydligare sätt för att undvika konflikt mellan privat och offentlig mark. Detta skulle kunna vara exempelvis en låg mur eller krukor med växter. Det skulle även behövas tydlig numrering på trappuppgångarna för att stärka uttrycket att det är privat. Skrapan har ingen privat innergård för de boende vilket gör att den naturliga samvaroytan utomhus blir torget (pers. kom. Carl Blixt, 2017). Även detta kan förstärka otydligheten i om platsen definieras som privat eller offentlig, vilket i sin tur kan påverka om personer som besöker platsen känner sig välkomna eller inte. Dessa otydligheter försvårar trygghetsarbetet i och med att människor som kommer till torget kan känna att de tränger sig på och saknar tillträde till torget.

4.3.5 Parkeringen

Med stöd från litteraturstudien visar det sig att parkeringsytan bakom Willys har en god utformning ur trygghetssynpunkt. Den är öppen med fria siktlinjer, har begränsad vegetation och god överblickbarhet från kringliggande bebyggelse och vägar. Det finns en avsaknad av gräs i anslutning till parkeringen vilket kan förstärka den hårda kala ytan som tidigare beskrivs och som kan verka negativt på den upplevda tryggheten. Det finns ett antal träd placerade på parkeringen som skulle kunna komma i konflikt med trygghetsskapandet men detta är inget som pekas ut av de boende. Trots de goda förutsättningarna markeras det ut enstaka otrygga punkter på parkeringen av pappagruppen. Dessa punkter är dock en följd av det bristande underhållet då otryggheten där nästan uteslutande beror på avsaknad av, eller trasig belysning. Sammanfattningsvis visar studien att parkeringsplatsens utformning inte påverkar trygghetskänslan negativt men att underhållet måste ses över även här.

Figur 12. Träden på parkeringen stör varken siktlinjer eller trygghetskänslan men den trasiga skylten speglar återigen det bristande underhållet på platsen.(Författarens egen bild)

4.3.6 Sträckan mellan spårvagnshållplatsen och torgentrén

Sträckan mellan spårvagnshållplatsen och torget har stora förbättringspotential med hänvisningar till studerad litteratur. Vegetationen vid uppgången från spårvagnshållplatsen är vildvuxen och behöver klippas och de hårda materialen får miljön att kännas kall. Siktlinjer behöver förlängas utformningen borde bli luftigare för att fotgängare skall kunna se runt hörnet. När de passerande kommer upp på torgnivån och befinner sig på kortsidan av Skrapan känns det som att komma in på en bakgata, detta utgör entrén av torget för resenärer som anländer med spårvagn. En asfalterad tom yta som inte verkar användas till något. Här borde torget sätta sin prägel och smyckas ut med vegetation och rabatter (Boverket, 2010). Platser att sitta och tydliga anvisningsskyltar borde även finnas enligt Boverket(2010) för att skapa ett välkomnande intryck.

5. Diskussion/Slutsats

Genom att utföra våra två workshops fick vi tydligt besvarat den första av våra frågor, vilka platser på torget som upplevs otrygga av de som bor i området. Genom att gå igenom punkt för punkt fick vi också insikt i varför de känns otrygga. Fråga två som handlar om åtgärder i miljön för att minska känslan av otrygghet har vi fått besvarad genom en grundlig litteraturstudie som vi praktiserat på torget. Utifrån litteraturens gestaltungsmetoder har vi gett förslag på vilka åtgärder som vi anser lämpliga utifrån Friskvåderstorgets förutsättningar likväl socialt som fysiskt. Förslagen behöver givetvis undersökas närmare och analyseras innan tillämpning och kan inte ses som en färdig modell.

Torgens syfte har förändrats med tiden. Torgen på 40-talet användes som plattform för att föra det offentliga samtalet medan den dialogen i dagsläget allt oftare sker via nätet. Torget har dock alltid och är idag en plats för möten mellan människor.

Uteserveringar och umgängesytor är en självklarhet i skapandet av ett torg. Liv och rörelse är förutsättningen för ett offentligt torg och något som behöver främjas på Friskvåderstorget. Detaljutformningen kan dock vara komplicerad och är något som behöver analyseras i olika infallsvinklar innan beslut fattas om hur den skall utformas. I detta kapitel presenteras denna studies slutsats tillsammans med den diskussion som kan föras angående mediebilden och fastighetsägarna. Kapitlet inleds med vilka konkreta förslag som studien resulterat i och som vi föreslår för Friskvåderstorget samt ett resonemang kring mötesplatser.

5.1 Friskvåderstorgets uttryck och utformning

Friskvåderstorget har enligt oss ett antal förbättringspotential vad gäller den fysiska miljön. Vad som efterfrågas hos de boende är trygghet, fler sittplatser och en vackrare miljö. En problematik kan dock uppstå i detaljutformningen då de olika önskemålen ibland motverkar varandra. Exempelvis skulle fler sittplatser enligt de boende göra att de ville umgås mer på torget och stärka besöksvariationen men samtidigt kan dessa sittplatser uppfattas hotfulla att passera om större grupper samlas kring dem vilket i så fall försämrar tryggheten. Det kan också genom detta skapas skymda platser och brutna siktlinjer. Thomas Pettersson pratar om vikten av att engagera de boende i området för att öka den sociala kontrollen (pers. kommunikation, 2017-05-18). I utformningen bör man enligt Pettersson utgå från de boendes önskemål för att skapa aktiviteter som de har intresse att delta i. Carl Blixt menar dock att allt måste samspela och ibland behöver man kompromissa vilket kan uppfattas som nonchalerande för de boende som gjort önskemål. Detta kan vara en av grunderna för det stora missnöjet hos de boende. Vi har tagit fram några förslag som vi tror skulle fungera för att stärka torgkänslan på Friskvåderstorget vilka presenteras nedan.

5.1.1 Konkreta förslag på utveckling av torget

Det finns mycket som skulle kunna förbättras gestaltsmässigt på torget i vår mening. Det enklaste och det mest fördelaktiga ur ett trygghetsperspektiv skulle vara att bort alla byggnader på torget och bygga upp ett helt nytt torg där man fokuserar på trygghetsgestaltning. Torget hade behövt öppnas upp för att bli ett riktigt torg. Willys hade behövt rivas för att byggas upp på nytt på en annan plats som inte delar av torget i två delar. Det hade behövt moderniseras och göras mer attraktivt för storhandling. Förslagen som ges i arbetet utgår dock från hur torget kan utvecklas med hänsyn till den redan befintliga utformningen och ger konkreta utvecklingsförslag baserad på den.

Det första som vi anser behöver ses över är underhållet. Om det beror på bristande intresse hos fastighetsägarna, vems ansvar det är eller väntan på eventuell affär tycker vi inte spelar någon roll. Här borde finnas en underhållsplan som följs oavsett vilken situation som råder. Ett nedgången område är inte trevligt för de som bor där och det signalerar att de boende inte är viktiga vilket är en känsla som bekräftas genom bland annat workshopsen. Den gemenskap och blomstrande föreningsliv som faktiskt finns runt Friskvåderstorget hamnar i skuggan av det skräpiga och eftersatta torget. Den fysisk miljön behöver därför putsas upp för att visa en rättvis bild av vad Friskvåderstorget har att erbjuda vilket vi tror skulle göra det mer attraktivt för fler företag att etablera sig på platsen. Tvätta fasaden, måla om fönsterkarmar och byta ut skärmtaken till något som inte skuggar och skapar en mörk rand längs fasadfoten. Det skulle göra svalarna mindre attraktiva att hänga i för olika grupper av ungdomar.

Att markera trapphusentréerna längs Skrapan är också viktigt för integriteten. Få dem att kännas mer privata och tydligt skilja på butikerna och entréerna. Skapa en tydlig numrering och ljussättning.

Första intrycket av Friskvåderstorget när man kom från spårvagnen var att man gick upp på torget bakvägen. Det finns en avsaknad av tydlig huvudentré till torget vilket Boverket(2010) beskriver borde ha hög prioritet. Det är många människor som kommer från spårvagnshållplatsen när de skall till torget och trappan upp från spårvagnen är mycket smal och instängd som visas på bilden nedan. Här skulle buskage och betongväggen behöva röjas undan och på så vis göra plats för en bred trappa som sträcker sig från husknuten till trottoaren på sidan av bilvägen för att skapa fria siktlinjer. Stegen i trappan skulle kunna utföras med belysning för att fungera även kvällstid. Det skulle skapa en öppenhet upp till torget som känns välkomnande samtidigt som det inte delar av vägarna. Trottoaren längs bilvägen som löper parallellt med trappan skulle behöva breddas och tillgänglighetsanpassas för barnvagn och rullstol. Ytan ovanför trapporna är det första man ser av torget och behöver utformas på ett inbjudande sätt. Här skulle blomsterarrangemang och sittgrupper kunna arrangeras på ett trevligt sätt. Lägg märke till att denna ytan blir lätt att se från lägenhetshusen på andra sidan vägen när buskagen försvinner vilket är trygghetsskapande. På denna yta skulle också någon typ av skylt förtydliga att det är Friskvåderstorget man har framför sina fötter.

Figur 13. Den smala trappan från Spårvagnshållplatsen upp till torget som är inramad med väggar av betong. (Författarens egen bild)

Kommer man däremot med bil till torget är det första man ser en miljöstation. Den behöver flyttas då den ger ett skräpigt intryck alternativt utforma det runt omkring så pass trevligt att blickarna inte fastnar på miljöstationen. Det finns en antydning om försök till att skapa en entré till torget framför Willys men då platsen känns skräpig och bänkarna är få och trasiga är det inget man lägger märke till. Här skulle vackra blomsterarrangemang också varvas med sittplatser och flaggstänger. Dessa bänkar och blomsterarrangemang skulle också behöva belysas på trevliga sätt för att inte bilda skuggor kvällstid.

De rabatter som anläggs på torget bör vara i form av dagvattenbäddar för att skapa en fördröjning av regnvattnet till dagvattensystemen. Då torg har stora och hårdlagda ytor samt att dagvatten är ett problem som är högaktuellt blir det väsentligt att ta hänsyn till detta vid utformning av vår framtida stad. De material som väljs ut i utformningen skall vara väl anpassade för att hålla hög miljöklass och minimera föroreningar. Markbeläggning skall i största möjliga utstreckning utföras i vattengenomsläppliga material som plattor eller sten.

Ett bra förslag på umgängesyta anser vi skulle vara ovanpå Willys. Här skulle en stor takterrass i trä kunna byggas med många sittplatser och utrymme för grillfester. Att utöka torget och skapa två etager skulle öka dynamiken i torgmiljön och göra det större utan att ta mer mark i anspråk. Fria siktlinjer skulle finnas från alla vinklar mot takterrassen vilket skulle öka den sociala kontrollen. Terrassen skulle gynna besöksvariationen då fler vuxna skulle få en anledning att använda torget och platsen skulle genom de vuxnas närvaro bli mindre attraktiv för kriminella gäng. De familjer som bor i skrapan skulle också få möjlighet att umgås utomhus. Om hela Willystaket skulle bli trädäck skulle det finnas gott om plats för exempelvis odling i pallkragar och

kanske också ett orangeri för att kunna använda terrassen även när det regnar. Aktiviteter för vuxna är något som Friskvaderstorget har stort behov av vilket vi anser att terrassen på Willystaket skulle skapa. Fler vuxna leder också enligt litteraturstudien till att sociala kontrollen ökar vilket platsen har stort behov av enligt både Thomas Pettersson och Carl Blixt. Att få vuxna att naturligt använda torget är målet. En annan åtgärd som kan vidtas är att öppna upp fasaden i Willyshuset och sätta in stora fönsterpartier för att skapa ett mer välkomnande uttryck. Detta skulle ge ljus in i den mörka matbutiken samtidigt som entrén får en mer inbjudande känsla och troligtvis ta bort känslan av instängdhet mellan skrapan och Willys.

Lekplatsen skulle också behöva byggas om och fyllas på. I dagsläget är gungor och annat utspridda och uppdelade i olika små zoner. Vi skulle vilja se att den blev en sammanlänkad enhet och fylls på med fler gungställningar, klätterställningar och andra leksaker. Gräset på lekplatsen skulle kunna utföras med konstgräs för att kunna bibehålla ett fräscht utseende året om men gräset runt lekplatsen behöver vara riktigt för att behålla en genuin känsla. Lekplatsen behöver också kombineras med någon typ av aktivitet för de vuxna. Kanske kunde man anlägga en boulebana och basketkorg i direkt anslutning till lekplatsen eller även här ordna med grillmöjlighet och generösa sittplatser.

5.1.2 Att skapa mötesplatser mellan olika åldrar

Vad man väljer för komponenter och inslag att placera på torget är betydande för vilka grupper av människor som möts. Vad placerar man i anslutning till varandra? När äldre och yngre blandas sker utbyte av energi och erfarenheter mellan grupperna. Yngre har mycket att lära av äldre och vice versa. Vi anser också att den sociala kontrollen skulle stärkas då dessa grupper möts eftersom unga ofta respekterar sina föräldrar och morföräldrar samtidigt som de vuxna vill vara goda förebilder för sina barn. Genom att exempelvis placera ett klotterplank i anslutning till en boulebana tror vi att en dialog kommer skapas mellan de äldre och ungdomarna som förmodligen inte ägt rum om de inte möts här.

En mer naturlig närvaro av vuxna skulle kunna skapas på torget vilket faktiskt efterfrågas av ungdomarna i området. För att öka spridningen över dygnets timmar skulle en grillplats i anslutning till både lekplatsen och dessa nämnda aktiviteter öppna ytterligare möjligheter. Att öka närvaron av vuxna under kvällstid är något som bör satsas på enligt Carl Blixt och samtal förs därför om hur man kan få större företag att etablera sig på platsen. Carl Blixt beskriver att företag vars öppettider ofta sträcker sig längre in på kvällen eller in på natten hade gynnat området då det hade ökat aktiviteten i området under hela dygnet.

Thomas Pettersson nämnde också att en scen hade gynnat torgverksamheten. Med denna kunde ett kulturmöte också ske på platsen och unga och äldre skulle gå chansen att mötas även i musiken. Vad vi förstått genom arbetet finns det flera lokala band i närområdet som skulle kunna få en plattform för att visa upp sitt arbete och vi tror att detta skulle vara en bra mötesplats för alla åldrar samt att torget skulle få en naturlig plats för olika event. Föreningarna kring torget skulle kunna engagera sig i organisationen kring bokning osv. Det viktigaste enligt Thomas Pettersson i områden som dessa är att engagera de boende och det tror vi skulle ske vid byggnation av en scen på torget.

5.2 Problematiken med flera aktörer på torget

Att det finns en otydlighet i vem som bär ansvar för vad på Friskvåderstorget är något som både dialog med de boende samt intervju med Carl Blixt har bekräftat. Hur långt utanför byggnaderna har fastighetsägaren ansvar och hur mycket underhåll ansvarar trafikkontoret för runt vägar och gångbanor? Detta är frågor som idag är otydliga för både de boende och vad vi förstått även mellan aktörerna i fråga. Det finns en oklarhet i vem som bär ansvar för vad och detta gör det svårt för de boende att veta vem de skall rapportera till om fel och brister. Detta leder till att många anmärkningar inte når fram till de ansvariga. Enligt Carl Blixt skulle dessa otydligheter kunna minska om exempelvis hans kontor skulle flytta till Friskvåderstorget så att han eller annan involverad kunde ta in anmärkningarna och direkt delegera dem till rätt person. Det finns dock saker som kan förenkla situationen redan nu om någon bara tar ansvar och gör det. Ett steg på vägen anser vi skulle vara att exempelvis på idépunkten som ligger på torget kunde sätta upp en lapp som förklarar vem man skall ringa i vilken situation. Eller helt enkelt sätta upp en lapp där man kan skriva upp fel och brister och som en gång i veckan hämtas av lämplig person.

Carl Blixt berättar också om dialogen angående om ett bolag skall ta över hela området kring torget. Då denna diskussion pågått i flera år och blivit minst sagt utdragen finns spekulationer kring att bostadsbolaget Willhem möjligtvis avvaktat med en del satsningar på torget och skrapan i väntan på eventuell affär. Detta tror vi också kan bidra till att torget inte underhålls i den takt som krävs för att åtgärda slitaget. En annan vinkel på det hela som Carl Blixt nämner är att det förmodligen bor fler personer i lägenheterna i Skrapan än vad som finns på papperet. Detta gör att den planerade underhållstakten är för långsam för att huset skall bibehålla samma standard. Fler människor än planerat sliter på byggnaden och den slits alltså i snabbare takt än väntat. Det är visserligen endast en del i frågeställningen på torget men som ändå bidrar till att skrapan är i ett bristande skick i dagsläget. Om ett och samma bolag hade ägt området kring torget anser Carl Blixt att det blivit enklare att lägga upp en gemensam utvecklingsplan för området. Att slippa extra kommunikationsvägar och jobba mot endast en enhet skulle effektivisera arbetet.

Carl Blixt delar också med sig av en vision av att flytta hela medborgarkontoret till Friskvåderstorget. Detta skulle öka närvaron på torget och en kommunikationspunkt skulle skapas på den plats som förmodligen behöver det mest. Vi tror också att detta skulle få invånarna runt Friskvåderstorget att känna att kommunen bryr sig om dem vilket enligt *Broken Windows* teorin skulle öka tryggheten i sig.

5.3 Mediebilden försvårar integrationen

Det finns en stark oro hos de boende angående mediebilden av Norra Biskopsgården. Samtidigt som många boende tycker att området är det bästa stället att bo på i Göteborg rapporterar media om skottlossningar och kriminalitet från samma ställe. Det negativa ryktet försvårar integrationen av området och motverkar arbetet med att skapa en variation av besökare på Friskvåderstorget. Ett stort missnöje över att media endast skriver om elände från Norra Biskopsgården finns hos de boende vilket skapar en frustration. De boende vill visa att Norra Biskopsgården också har positiva sidor såsom ett blomstrande och mycket engagerat föreningsliv men detta anser de att medierna inte har något intresse av. Thomas Pettersson menar att media skapar skräck bland människor då media endast är intresserade av att skriva om de normbrytande nyheterna vilka ofta är de hemska händelser som sker. Detta menar Pettersson leder till att människor får en felaktig bild av verkligheten då de inte ser händelsen i proportion

med exempelvis hur många som inte utsattes för brott. Vad vi förstår tycker de boende att mediebilderna ger området dåligt rykte vilket gör att många på grund av rädsla inte vill besöka Friskvåderstorget och Norra Biskopsgården. Det krävs därför ett gediget arbete för att försöka motbevisa ryktet. Carl Blixt nämner att ett första steg är att försöka locka människor till platsen på dagarna och att man efter att det lyckats kan gå över och satsa på kvällstiderna. Det kan diskuteras om oklarheterna i platsens identitet har gjort att medierna skapat en identitet åt Friskvåderstorget som gör att torget kännetecknas som en kriminell plats med en otrygg fysisk miljö. Detta är något som är svårt att arbeta bort och som bör vara av stort intresse för politiker och egentligen alla med intresse av torget.

5.4 Avslutande kommentar och vidare forskning

Ämnet relaterar väl till byggingenjörsutbildningen genom att knyta an till kurserna inom samhällsplanering och stadsplanering. Genom att flytta fokus från privata bostadsområden till offentliga fysiska miljöer såsom Friskvåderstorget får vi en bredare kunskap om hur trygga offentliga miljöer kan utformas på olika sätt. Arbetet har också gett oss insikt i de dilemman som kan uppstå genom olika utföranden och kunskap att kunna diskutera dessa. Genom en genomarbetad litteraturstudie har vi fått ett bredare kritiskt tänkande och kunskap att analysera texter vilket är en erfarenhet att bära med sig ut i yrkeslivet. Hållbar utveckling är något som diskuteras genomgående i byggingenjörsutbildningen vilket även är en viktig del i detta arbete. Förutom vikten av att skapa en hållbar miljö när det kommer till material och dagvattenlösningar, är det framför allt viktigt att skapa ett socialt hållbart torg där människor kan mötas och identifiera sig oberoende av kön, etnicitet m.m. vilket är den starkaste kopplingen till hållbar utveckling i detta arbete. Denna typ av arbete är en del i kommande riktade insatser hos kommuner och regioner och något som i dagsläget diskuteras flitigt på kommunkontoren. Studien är därmed relevant, inte bara ur ett hållbarhetsperspektiv utan även för vår framtida yrkes-/utbildningskunskap. Trygghetsaspekten är aktuell på många plan och inte minst inom polisens trygghetsskapande arbete där insatserna sedan länge fokuserat på ett socialt arbete när en enklare och billigare metod hade varit att lägga resurser på den fysiska miljön. I vissa sammanhang är lösningen så enkel som att sätta upp fler papperskorgar eller rensa rabatterna medan andra kräver större insatser. Med detta sagt drar vi slutsatsen att mycket av framtidens fokus inom det trygghetsskapande arbetet kommer att läggas på den fysiska utformningen och kopplingen mellan den sociala situationen och den fysiska miljön kommer stå i centrum för utvecklingen.

Det finns mycket kvar att forska på inom trygghet och fysiska miljöer. Något som behöver undersökas närmare är sambandet mellan trygghetsgestaltning och sociala situationer. Hur påverkar den fysiska utformningen den sociala miljön och klimatet på platsen? Hur påverkar den sociala situationen trygghetsgestaltningen? Kan vi påverka de sociala aspekterna med utformningen av vår stad? En annan mer specifik plats att undersöka är vägen från spårvagnshållplatsen till Friskvåderstorget. Det skulle vara ett bra fokus på en kommande examensarbete då det finns mycket förbättringspotential längs denna sträcka.

En fallstudie är generellt svår att dra allmänna slutsatser från. Studien är baserad på en specifik plats med unika förutsättningar. Möjligtvis kan en mer allmän slutsats dras kring sociala situationen hos de boende sammankopplat med trångboddheten och det slitage som uppkommer i samband med att fler människor än väntat sliter på byggnader och utemiljöer.

Vad gäller besöksvariation kommer ett torg utan besökare aldrig bli en offentlig plats vilket betyder att något måste göras för att locka besökare alla tider på dygnet. Denna fråga är mycket komplex och är något som diskuteras frekvent på stadsdelskontoret. Det kan bara spekuleras i vad som kommer vara lösningen på frågan och kanske behöver man testa sig fram mellan olika metoder för att slutligen se vad som lockar människor till platsen. En åtgärd är dock klar och det är att platsen måste kännas tryggare innan människor kommer vilja delta i aktiviteter på torget. För att öka tryggheten behöver torget bli både vackrare och trevligare utseendemässigt. Ljussättningen är också viktig i den bemärkelsen att den sätter prägel på platsen kvällstid. I dagsläget är belysningen utformad på ett dugligt sätt men då skall man ha i åtanke att vid en eventuell förändring av torget kan även denna behövas att ses över. Det är också viktigt vid förändring av den fysiska miljön att regelbundet kontrollera siktlinjerna. Det är lika viktigt vid val av trädart och planering av cykelbanor som vid placering av objekt som bänkar och statyer. Alla delar måste finnas med och samverka för att skapa den helhet vi eftersträvar och hur man än utformar torget kommer det alltid finnas saker som kan bli bättre. Detta är vår drivkraft och det är också denna framtidstro som leder oss framåt i skapandet av vår stad.

6. Referenser

6.1 Litteratur

Listerborn, C. (2000). Tryggare stad: kan man förändra rädslans platser?. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret

Publikationstyp: Rapporter

Wistrand, L., Signal, A., Svensson, A., Elofsson, R., Lundquist, U., Larberg, V., et.al. (2011). *Social konsekvensanalys: människor i fokus 1.0*. Göteborg: Stadsbyggnadskontoret.

Andersson, E., Persson, M., Åkeson, N., Rönnqvist, K., C., et. al. (2015). *Lokalt utvecklingsprogram: Behov och inriktningar för utveckling av Västra Hisingen 2015–18*. Göteborg: Stadsdelsförvaltningen

Uusmann, I. (2000). Inledning. *Stadsdelens vardagsrum: ytterstadens offentliga platser och liv* (s.5-7). Kalmar: Stadsmiljörådet.

Nyström, L. (2000). Stadsdelens Vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. *Stadsdelens vardagsrum: ytterstadens offentliga platser och liv* (s. 9-42). Kalmar: Stadsmiljörådet.

Åström, B. (2000). Bilder och tankar kring gator och torg. *Stadsdelens vardagsrum: ytterstadens offentliga platser och liv* (s. 43-58). Kalmar: Stadsmiljörådet.

Westbom, H. & Eliasson, T. (2005). Nattens ljus: belysningsstrategier i tätort. *Från vision till verklighet. Stockholm* (s.8-10). Sveriges kommuner och landsting

Liljefors, A., Ejhed, J. (1990) *Bättre belysning* (s.11-24). Stockholm. Statens råd för byggnadsforskning

Götestam, O. (2016). *Stadsdelsanalys: Norra Biskopsgården*. Göteborg: Bostadsbolaget.

6.2 Elektroniska källor

Boverket. (2010). *Plats för trygghet: inspiration för stadsutveckling*(1. uppl.). Karlskrona: Boverket. Hämtad från URL[2017-04]:
<http://www.boverket.se>

Birgersson, Tommy (red.). (1998). *Brott, bebyggelse och planering* (1. uppl.). Karlskrona: Boverket. Hämtat från URL[2017-04]:
<http://www.boverket.se>

Kelling, G.L, Coles, C.M. (1996). *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. New York: Martin Kessler Books. Hämtad från URL[2017-04]:

https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=Fdh020PKiAcC&oi=fnd&pg=PR11&dq=Broken+Window+theory+coles+1996&ots=VvshTejjvs&sig=MoTadLRciqpvyi2aKMWGtGTuf_k&redir_esc=y#v=onepage&q=Broken%20Window%20theory%20coles%201996&f=false

Bo tryggt 05. (2005). *Bo tryggt 05: handbok för brottsförebyggande och trygghetsskapande i bostäder och bostadsområden*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, Polismyndigheten i Stockholms län. Hämtad från URL[2017-04]: <http://www.botryggt.se>

Göteborgs Stad Stadsledningskontoret. (2016). *138 Västra Hisingen 2016*. Göteborg. Hämtad från URL[2017-04]: <http://www4.goteborg.se>

Eniro. (2017). Flygfoto över Friskväderstorget [Digital karta]. Hämtad från <https://kartor.eniro.se/?c=57.724268,11.892035&z=18&l=aerial>